

10

EKONOMISK POLITIK

Makteliten – mycket vill ha mer

*En studie av inkomstutvecklingen
för makteliten perioden 1950 till 2007*

Landsorganisationen i Sverige

Denna rapport redovisar maktelitens inkomstutveckling under åren 1950–2007 i relation till den genomsnittliga lönen för en industriarbetare. Riskkapitalisternas inkomster samt bonusar i näringslivet studeras särskilt. Detta är den tionde rapporten i LOs serie om den svenska makteliten.

Vi i "elitgruppen":

Jeanette Bergström, Eva Bystedt och Ola Pettersson

Peeter-Jaan Kask, frilansande skribent, kapitlet om bonusar

På omslaget:

Annie Jäderlund, 25 år, Pappers,

driftoperatör vid Södra Cell Mönsterås

© Landsorganisationen i Sverige 2009

Omslagsfoto: Lars Forsstedt

Grafisk form: LO

Original: MacGunnar – Information & Media

Tryck: LO-Tryckeriet, Stockholm 2009

ISBN 978-91-566-2536-7

LO 09.02 1 000

Innehåll

Sammanfattning	6
Den svenska maktelitens inkomster 1950–2007	9
Riskkapitalisternas inkomster	29
Gräde på moset – om bonus i börsens största bolag	44
BILAGA 1 Om rapportserien	56
BILAGA 2 De elva maktgrupperna, årsinkomst i kronor 1950–2007	65
BILAGA 3 De elva maktgrupperna uppdelade på kön, inkomst av tjänst i antal industriarbetarlöner 2006	71
BILAGA 4 De elva maktgrupperna uppdelade på kön, sammanräknad inkomst i kronor, antal industriarbetarlöner 1950–2007	73
BILAGA 5A Makteliten samtliga positioner, inkomst av tjänst och sammanräknad inkomst 2006 i kronor	79
BILAGA 5B Makteliten samtliga positioner, inkomst av tjänst och sammanräknad inkomst 2007 i kronor	87

Tabell- och diagramförteckning

Tabeller

1.1A-C	De elva maktgrupperna uppdelade på kön, inkomst av tjänst i antal industriarbetarlöner 2007	11-13
1.2A-D	Sammanräknad inkomst för tre huvudgrupper inom makteliten 1950-2007	17-20
1.3	Fackliga företrädare – arbetstagersidan	23
1.4	Fackliga företrädare och arbetsgiversidans inkomster jämfört med hela makteliten	24
1.5	Fondförvaltarnas inkomster och könsfördelning	28
2.1A	Inkomster i utköpsföretagen, kronor	30
2.1B	Inkomster i utköpsföretagen, industriarbetarlöner	31
2.3	De största svenska utköpsbolagen	35
3.1	Sammanlagda belopp som betalades ut till VD och ledande befattningshavare i fast lön och bonus i de stora börsbolagen 2007	48
3.2	Genomsnittlig storlek på fast lön och bonus till VD och ledande befattningshavare 2007 per person	48
3.3	Några finansföretag och deras bonus till anställda på finansmarknaderna 2007	50
3.4	Genomsnittsbonus (median) och andel av fast lön	52
3.5	Volvos bonus 2007	52

Diagram

1.1	Maktgrupperna och statsministerns inkomster år 2005–2007	14
1.2	Inkomstutvecklingen för tre huvudgrupper inom makteliten 1950–2007	16
1.3	De elva maktgrupperna uppdelade på kvinnor respektive män 2006	21
1.4	De elva maktgrupperna uppdelade på kvinnor respektive män 2007	22
1.5	Arbetsstagar- och arbetsgivarsidans inkomster jämfört med hela urvalet av makteliten	25
1.6	Ordförande i LO och VD i Svenskt Näringsliv, sammanräknad inkomst år 1950–2007	26
1.7	Fondförvaltarnas sammanräknade inkomst 1999–2007	27
2.1	Schematisk bild av olika typer av riskkapital	32
2.2	Riskkapitalinvesteringar 2007	34
2.3	Investerade belopp i riskkapital 2001–2007	36
2.4	Investerat belopp per bransch 2007	38
2.5	Utköpsbolagens årliga avkastning på investerat kapital 1995–2005	40
2.6	Struktur för utköpsfonder	42
3.1	Bonus till finansavdelningar och vinstdelning till alla anställda	51

Sammanfattning

Största inkomstskillnaderna på över 50 år

Maktelitens inkomst var 2007 den högsta jämfört med industriarbetarens under de 57 år som denna studie täcker. Den genomsnittliga inkomsten för en person i makteliten – alla de 198 elitpositioner som undersöks i rapporten – var under 2007 18 industriarbetarlöner.

Den inkomst som mäts för makteliten är arbetsinkomst och inkomster från kapital och näringsverksamhet. En genomsnittlig sammanräknad inkomst före skatt var i denna grupp 5,1 miljoner kronor 2007, att jämföra med en genomsnittlig industriarbetarlön på cirka 280 000 kronor.

Maktelitens genomsnittliga inkomst var 2007 sju industriarbetarlöner mer än 1950, men hela 13 industriarbetarlöner mer än 1980. Det året var skillnaden i inkomster mellan maktelit och industriarbetare som minst.

Den ekonomiska eliten drar ifrån

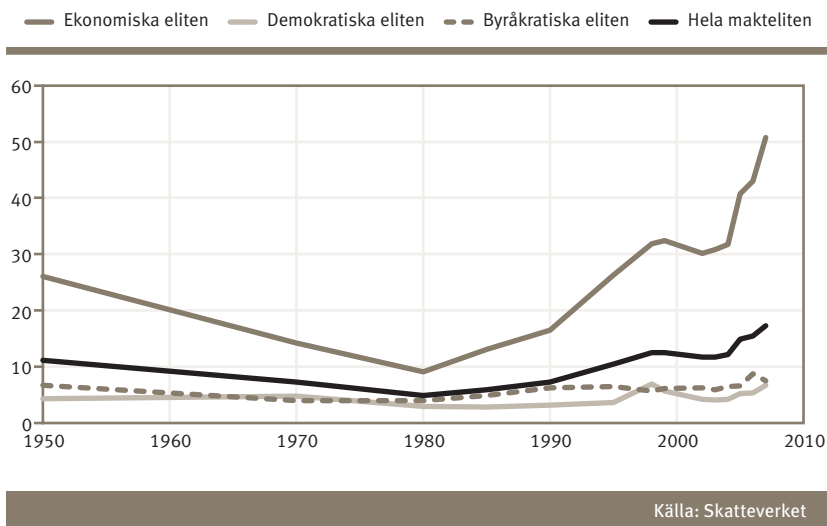
Skillnaderna i inkomst mellan elitgrupperna som ingår i rapporten – den ekonomiska, den demokratiska och den byråkratiska eliten – är stora. Av de tre grupperna är det framförallt den ekonomiska eliten, som omfattar 50 verkställande direktörer i näringslivet, som ökat sina inkomster i förhållande till industriarbetarlönen de senaste årtiondena.

I vår förra rapport skrev vi att skillnaderna mellan en vanlig löntagare och den ekonomiska eliten kulminerade år 2000. Detta år motsvarade den genomsnittliga inkomsten i denna grupp 46 industriarbetarlöner. Den sammanräknade inkomsten innehöll det året ovanligt mycket kapitalinkomster. Drygt 30 procent av den totala inkomsten utgjordes av kapitalinkomster samt överskott av näringsverksamhet. 2007 slogs det rekordet och blev nästan 51 industriarbetarlöner varav 33 procent var kapitalinkomster.

De andra två elitgrupperna har relativt sett betydligt mindre inkomster. Den demokratiska eliten – här menas förtroendevalda – hade en

Inkomstutveckling för maktelitens huvudgrupper

Antal industriarbetarlöner

inkomst på 7 industriarbetarlöner 2007. Startåret 1950 var den drygt 4 industriarbetarlöner. Den byråkratiska elitgruppen – främst högre tjänstemän i det offentliga – hade i genomsnitt 7,5 industriarbetarlöner i inkomst år 2007. 1950 var denna relation ungefär densamma som idag.

Kvinnornas inkomster en tredjedel av männens

Jämställdheten går mycket långsamt framåt i den ekonomiska makteliten. Före 2000 fanns inte någon kvinna i denna grupp. 2007 är två av näringslivets ledande direktörer kvinnor. Den demokratiska eliten har sedan 2002 drygt 30 procent kvinnor. I den byråkratiska eliten har andelen kvinnor stadigt ökat. Den har fördubblats från 1998 och var 25 procent 2007. Den genomsnittliga inkomsten för kvinnorna är cirka 35 procent av männens.

Riskkapitalister – en elit inom makteliten

Rapporten gör en särskild genomgång av de inkomster som de högsta cheferna på de stora svenska riskkapitalbolagen har. Dessa positioner

har under senare fått allt mer inflytande över svenskt näringsliv, i takt med att de har tagit kontroll över flera av Sveriges större industri- och tjänsteföretag. Denna grupp kan med rätta beskrivas som en elit inom den ekonomiska eliten – och har inkomster därefter. Under 2007 hade de ledande personerna i de tio största svenska riskkapitalbolagen (inom utköpsföretagen) i genomsnitt inkomster motsvarande 95 industriarbetarlöner. Under den period vi har granskat – 2003 till 2007 – har flera av dessa personer haft inkomster på flera hundra industriarbetarlöner.

Den svenska maktelitens inkomster 1950–2007

Inledning

Den krets anställda som har de högsta befattningarna inom näringsliv, politik, ekonomi och andra viktiga samhällsområden återfinns inte som en egen grupp i den offentliga lönestatistiken. Vi vill synliggöra skillnaden i löneutveckling mellan den vanliga löntagaren och eliten. Vår utgångspunkt är att det har en betydelse om makteliten har långt högre inkomster än de människor som påverkas av deras beslut. Det säger också något om vårt samhälle om skillnaderna trendmässigt ökar eller minskar.

I detta kapitel redovisas maktelitens inkomstutveckling under åren 1950–2007 och jämförs med inkomstutvecklingen för en industriarbetare under samma period. Metoden gör det möjligt att följa hur relationen mellan industriarbetare och den grupp som vi definierat som eliten har förändrats under drygt femtio år.

Vi gör en granskning av sammanlagt 198 positioner i näringsliv, politiken och samhället i övrigt. Förra året utkom ingen rapport och därför inkluderas både inkomstår 2006 och 2007. Från och med rapport 3 gör vi också en särskild granskning av verkställande direktörer för de fondbolag som förvaltar svenska aktier i premiepensionssystemet.

Vilka är makteliten?

Vi har valt ut 200 positioner i det svenska samhället som vi anser motsvara de positioner som ger störst makt och inflytande över det svenska samhället. Dessa positioner kan delas in i elva maktgrupper¹:

---

¹ Se bilaga 1 för en utförlig beskrivning av de elva grupperna och vilka positioner som ingår i varje grupp.

- Näringslivets verkställande direktörer
- Politiker och höga tjänstemän i regering och riksdag
- Representanter för arbetsmarknadens parter
- Generaldirektörer och verkställande direktörer i statliga myndigheter och bolag
- Politiker och höga tjänstemän i de 10 största kommunerna
- Chefer i kommunala bolag i de tre största städerna
- Representanter för det traditionella "överhettssamhället"
- Mediachefer/redaktörer och journalister
- Representanter för universitets- och forskarvärlden
- Chefsekonomer
- Representanter för folkrörelseorganisationerna

Inkomst – inte lön

Många höga positioner medför sidouppdrag som också ger inkomst, till exempel styrelseuppdrag. Summan av inkomsterna ger därför en bättre bild av den faktiska ekonomiska standard som positionen ger än vad själva lönen gör. Det är också denna inkomst vi kan få uppgifter om från Skatteverket. De siffror som redovisas i detta kapitel gäller därför de sammanlagda inkomsterna för den person som innehar en särskild position under granskningsåret, inte endast grundlönen för positionen i sig.

För alla positioner redovisas två inkomstmått – inkomst av tjänst och sammanräknad inkomst. I den senare ingår även avkastning på kapital och inkomster/avdrag för näringsverksamhet. Jämförelserna med industriarbetarlönen görs endast utifrån den sammanräknade inkomsten. Välbetalda positioner innebär ofta att innehavaren med tiden kan bygga upp en förmögenhet som genererar kapitalinkomster eller inkomster av näringsverksamhet. Därför är det rimligt att utgå från den sammanräknade inkomsten i dessa jämförelser.

En utförlig redogörelse för positioner, urval och metod för hela rapportserien finns i bilaga 1.

Näringslivet tjänar fortsatt mest

Den genomsnittliga inkomsten för hela makteliten, såsom vi definierat den, är 18,2 industriarbetarlöner 2007. Det innebär att en genomsnitt-

De elva maktgrupperna uppdelade på kön, inkomst av tjänst i antal industriarbetarlöner 2007

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
MÄN OCH KVINNOR			
Näringslivet	50	36,8	50,8
Regering/riksdag	22	5,2	6,9
Arbetsmarknadens parter	26	7,7	8,7
Statlig verksamhet	10	15,4	16,6
Kommuner	20	3,4	3,4
Kommunala bolag	12	4,4	4,4
Överhettssamhället	11	4,4	4,5
Universitet/forskarvärlden	10	3,5	4,0
Media	16	6,6	6,7
Ekonomer	10	10,9	11,5
Folkrörelseorganisationer	11	5,1	5,2
Hela makteliten	198	14,1	18,2

Tabell 1.1a

Källa: Skatteverket

lig sammanräknad inkomst för denna grupp var 5,1 miljoner kronor, att jämföra med en industriarbetarlön på 280 000 kronor.

I vårt material ingår en VD med en inkomst motsvarande 1 400 industriarbetarlöner 2007. Denna inkomst har i sammanräkningen maximerats till 200 industriarbetarlöner.² Näringslivsgruppen, bestående av 50 verkställande direktörer i de största bolagen i Sverige, tjänar mest med en genomsnittlig inkomst på 14,2 miljoner kronor, vilket motsvarar 51 industriarbetarlöner.

Därefter kommer gruppen generaldirektörer och VD:ar i statliga

² Se bilaga 1 för uträkningsmetoder. Del av inkomster över 200 industriarbetarlöner exkluderas i våra medelvärden i tabeller och diagram.

De elva maktgrupperna uppdelade på kön, inkomst av tjänst i antal industriarbetarlöner 2007

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
MÄN			
Näringslivet	50	35,8	50,3
Regering/riksdag	14	5,7	8,4
Arbetsmarknadens parter	16	8,8	10,2
Statlig verksamhet	9	16,6	17,9
Kommuner	13	3,2	3,2
Kommunala bolag	9	4,3	4,3
Överhettssamhället	9	4,2	4,4
Universitet/forskarvärlden	8	3,2	3,8
Media	10	4,3	4,3
Ekonomer	8	12,5	13,0
Folkrörelseorganisationer	8	5,5	5,7
Hela makteliten	156	16,0	21,2

Tabell 1.1b

Källa: Skatteverket

verksamheter med en genomsnittlig inkomst på nästan 17 industriarbetarlöner. Gruppens genomsnitt lyfts av de höga inkomsterna hos VD i Telia och Vattenfall. Om dessa exkluderas sjunker genomsnittsinkomsten till 11 industriarbetarlöner.

Ekonomgruppen består av chefsekonomer för tre stora banker och hos arbetsmarknadens parter, samt chefen för Stockholmsbörsen, numera OMX, och Finansinspektionen. Dessa tjänar i genomsnitt drygt 12 industriarbetarlöner. Snittet dras upp av OMX VD och om denna position exkluderas blir genomsnittet 7,6 industriarbetarlöner för ekonomgruppen.

Arbetsmarknadens parters representanter tjänade i genomsnitt 9

De elva maktgrupperna uppdelade på kön, inkomst av tjänst i antal industriarbetarlöner 2007

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
KVINNOR			
Näringslivet	2	58,8	62,1
Regering/riksdag	8	4,3	4,2
Arbetsmarknadens parter	10	4,7	4,7
Statlig verksamhet	1	4,5	4,6
Kommuner	7	3,7	3,7
Kommunala bolag	2	4,8	5,0
Överhettssamhället	1	3,0	2,7
Universitet/forskarvärlden	2	4,9	4,7
Media	6	5,9	5,9
Ekonomer	2	4,3	5,4
Folkrörelseorganisationer	3	4,0	3,9
Hela makteliten	42	7,0	7,1

Tabell 1.1c

Källa: Skatteverket

industriarbetarlöner. VD på Svenskt Näringsliv och Teknikföretagen, samt ordföranden i Svenskt Näringsliv, har betydligt högre inkomster (mer än 20 industriarbetarlöner) än övriga. Om dessa exkluderas blir genomsnittet 4,7. För övriga grupper i vår undersökning fördelade sig den genomsnittliga sammanräknade inkomsten mellan 3,4 och 6,9 industriarbetarlöner.

Gruppen regering/riksdag fick ett inkomstlyft 2007 från 3,5 till 6,9 industriarbetarlöner. Det avspeglar att den borgerliga regeringen och riksdagsmajoriteten höjde genomsnittet kraftigt, inte minst beroende på ett fåtal individers kapitalinkomster.

Diagram 1.1 visar de elva maktgruppernas genomsnittliga samman-

Maktgrupperna och statsministerns inkomster år 2005–2007

Antal industriarbetarlöner

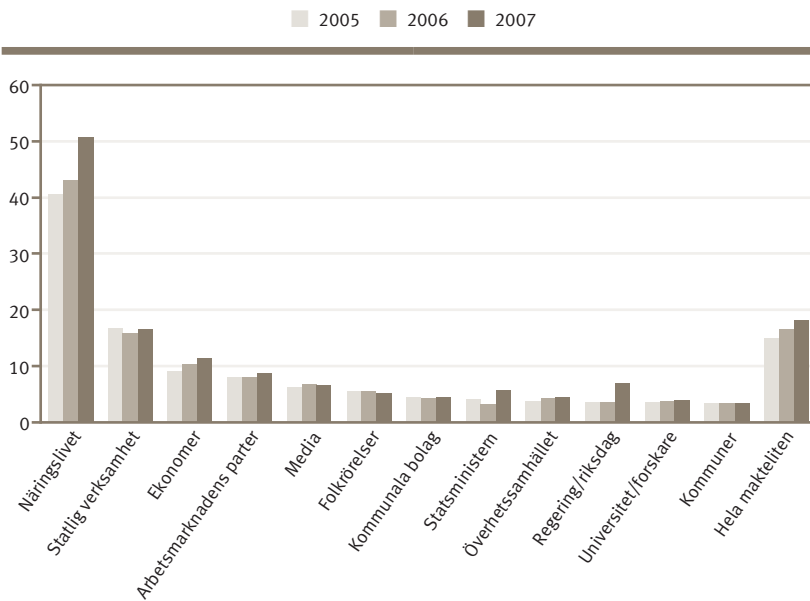

Diagram 1.1

Källa: Skatteverket

räknade inkomst för åren 2005–2007. Statsministerns inkomst visas som en egen stapel. Statsministern hade 2006 en inkomst på cirka 0,9 miljoner kronor, motsvarande 3,2 industriarbetarlöner. 2007 ökade inkomsten till knappt 1,6 miljoner kronor, 5,7 industriarbetarlöner. Flertalet grupper har i genomsnitt en högre inkomst än statsministern fram till 2007, från det året är statsministern på sjunde plats.

En indelning i tre elitgrupper

I var och en av de elva maktgrupperna ingår det för få personer för att kunna dra några större slutsatser kring inkomstutvecklingen. Flera grupper består bara av sammanlagt tio positioner. För att möjliggöra bredare

jämförelser har vi skapat tre större grupper bestående av dels näringslivet (50 personer), vilka vi kallar den ekonomiska eliten, folk- och förtroendevalda (52 personer) – den demokratiska eliten, samt övriga (96 personer) som vi kallar den byråkratiska eliten. Denna grupp är dock mycket blandad, och inkluderar exempelvis kungen.

Den ekonomiska eliten hade en genomsnittlig inkomst motsvarande 51 industriarbetarlöner 2007. De två övriga grupperna hade betydligt lägre inkomster. Den byråkratiska eliten hade i genomsnitt 7,5 industriarbetarlöner och den demokratiska eliten 6,7 industriarbetarlöner.

I den byråkratiska eliten är det fem positioner som utmärker sig i förhållande till inkomsterna för övriga positioner, genom att de har över 20 industriarbetarlöner. Det är Vattenfalls VD (36), Telias VD (41), Postens VD (21), Teknikföretagens VD (23) och OMX VD (49). Tas dessa fem personers inkomster bort från gruppen byråkratisk elit blir genomsnittet för denna grupp 6 i stället för 7,5 industriarbetarlöner. Även kungen har haft ovanligt höga kapitalinkomster de senaste åren, vilket gör att hans sammanräknade inkomst för 2007 blev 39 industriarbetarlöner.³

En position utmärker sig i gruppen vi kallar den demokratiska eliten. Det är Svenskt Näringslivs ordförande som har en sammanräknad inkomst motsvarande 79 gånger industriarbetarens.⁴ Exkluderas denna position blir genomsnittet 5,3 industriarbetarlöner för denna grupp 2007.

Utvecklingen från 1950 till 2007

Skillnaden mellan maktelitens inkomster och vad en vanlig industriarbetare tjänar som genomsnitt har varierat kraftigt under den tidsperiod som vi studerar. Diagram 1.2 visar utvecklingen för de tre grupperna från 1950 och fram till 2007. För de 198 positioner som vi kallar för makteliten motsvarade den genomsnittliga sammanräknade nettoinkomsten 11 industriarbetarlöner 1950. 1980 var samma genomsnitt endast 5 gånger en industriarbetarlön. 1995 var makteliten åter tillbaka på ungefär samma nivå som för 1950 och för 2007 var relationen 18 industriarbetarlöner för maktelitens medlemmar i genomsnitt.

³ Sedan inkomståret 1998 har kungen noll kronor i inkomst av tjänst enligt Skatteverket.

⁴ Svenskt Näringsliv fick en ny ordförande under 2007 varför inkomsten är densamma som för året innan, enligt vår metod som beskrivs i bilaga 1.

Inkomstutvecklingen för tre huvudgrupper inom makteliten 1950–2007. Antal industriarbetarlöner

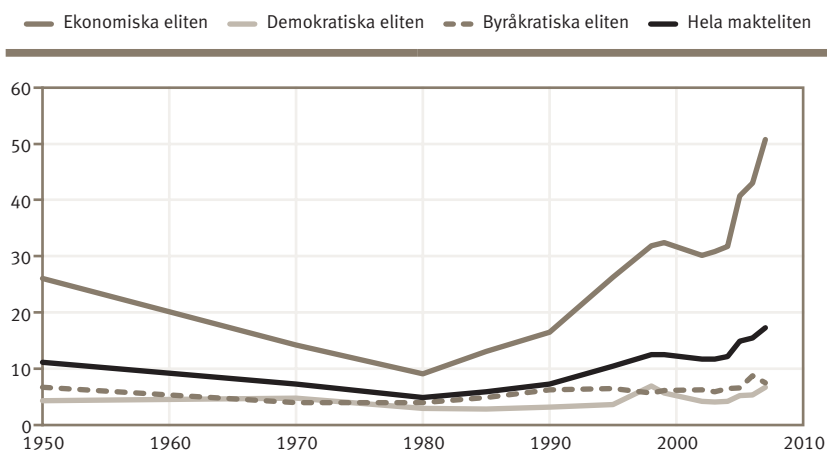

Diagram 1.2

Källa: Skatteverket

Gruppen som vi kallar den ekonomiska eliten hade år 1950 en inkomst som motsvarade 26 gånger industriarbetarens lön. 1980 var relationen till industriarbetarlönen "bara" 9 gånger större. Under denna period i början på 1980-talet var inkomstspridningen som lägst i Sverige. Den totala arbetslösheten var mycket låg, under 4 procent, samtidigt som inflationen låg något över 4 procent. Den låga arbetslösheten bidrog, tillsammans med en realränta på under 2 procent, till att vinstandelen var mycket låg. Under senare delen av 1980-talet började avståndet öka igen, för att 1995 vara tillbaka på 1950 års nivå.

I den förra rapporten skrev vi att skillnaderna mellan en vanlig löntagare och den ekonomiska eliten kulminerade 2000. Detta år motsvarade den genomsnittliga inkomsten i denna grupp så mycket som 46 industri-

Sammanräknad inkomst för män och kvinnor i den ekonomiska eliten 1950–2007. Antal industriarbetarlöner

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Industri- arbetarlön	Antal	Industri- arbetarlön	Antal	Industri- arbetarlön
EKONOMISKA ELITEN						
1950	0	0,0	50	26,1	50	26,1
1970	0	0,0	50	14,2	50	14,2
1980	0	0,0	49	9,1	49	9,1
1985	0	0,0	50	13,1	50	13,1
1990	0	0,0	50	16,5	50	16,5
1995	0	0,0	49	26,3	49	26,3
1998	0	0,0	50	31,9	50	31,9
1999	0	0,0	50	32,4	50	32,4
2000	0	0,0	50	46,4	50	46,4
2001	1	29,5	49	33,0	50	33,0
2002	1	26,7	49	30,3	50	30,2
2003	2	14,8	48	31,5	50	30,8
2004	0	0,0	50	31,7	50	31,7
2005	0	0,0	50	40,7	50	40,7
2006	1	50,6	49	42,7	50	43,0
2007	2	62,1	48	50,3	50	50,8

Tabell 1.2a

Källa: Skatteverket

arbetarlöner. Den sammanräknade inkomsten innehöll det året ovanligt mycket kapitalinkomster, drygt 30 procent av den totala inkomsten utgjordes av kapitalinkomster samt överskott av näringsverksamhet. 2007 slogs det rekordet och blev nästan 51 industriarbetarlöner varav 33 procent var kapitalinkomster. I diagram 1.2 finns inte 2000 och 2001 med, bara delar av hela urvalet undersöktes de åren. Senare har vi gått igenom de åren för näringslivet och siffrorna finns i tabell 1.2 och bilaga 2.

Den demokratiska eliten tjänade motsvarande "endast" drygt 4 gånger så mycket som en vanlig industriarbetarlön 1950. Från denna nivå skedde en nedgång till som lägst knappt 3 industriarbetarlöner 1980. Någon gång efter 1985 började även inkomsterna för denna grupp att öka snabbare än industriarbetarnas och 1998 var relationen ungefär ett

Sammanräknad inkomst för män och kvinnor i den demokratiska eliten 1950–2007. Antal industriarbetarlöner

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Industri- arbetarlön	Antal	Industri- arbetarlön	Antal	Industri- arbetarlön
DEMOKRATISKA ELITEN						
1950	0	0,0	58	4,3	58	4,3
1970	0	0,0	59	4,7	59	4,7
1980	2	2,2	58	2,9	60	2,9
1985	4	2,1	56	2,9	60	2,8
1990	6	2,5	54	3,3	60	3,2
1995	14	3,2	47	3,8	61	3,6
1998	15	3,4	41	4,2	56	6,9
1999	14	3,5	42	6,3	56	5,6
2000	11	3,5	42	6,1	53	5,5
2001	14	3,5	39	6,1	53	5,4
2002	17	3,4	35	4,5	52	4,2
2003	19	3,4	33	4,6	52	4,1
2004	18	3,6	34	4,5	52	4,2
2005	20	3,5	32	6,3	52	5,2
2006	18	3,6	34	6,2	52	5,3
2007	16	4,0	36	7,9	52	6,7

Tabell 1.2b

Källa: Skatteverket

till 7. Sedan dess sjönk inkomsten nästan 2 industriarbetarlöner till cirka 5 2005 och nu steg den alltså till nästan 7 gånger mer än en vanlig industriarbetarlön 2007.

Inkomsterna för den byråkratiska eliten var för startåret 1950 knappt 7 industriarbetarlöner. Utvecklingen följer samma mönster som för övriga elitgrupper och skillnaderna var sålunda som minst i början på 1980-talet (motsvarande 4 industriarbetarlöner), för att sedan vända uppåt. Under 1990-talet har den genomsnittliga inkomstrelationen för denna grupp och industriarbetaren varierat mycket lite. Sedan 1990 har den pendlat runt 6 industriarbetarlöner. De två senaste åren har avståndet ökat och 2007 utgjorde gruppens genomsnittliga inkomst motsvarande 7,5 industriarbetarlöner.

Sammanräknad inkomst för män och kvinnor i den byråkratiska eliten 1950–2007. Antal industriarbetarlöner

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Industri- arbetarlön	Antal	Industri- arbetarlön	Antal	Industri- arbetarlön
BYRÅKRATISKA ELITEN						
1950	1	4,9	79	6,8	80	6,7
1970	1	3,2	88	4,0	89	4,0
1980	4	2,4	87	4,0	91	4,0
1985	3	3,1	87	4,9	90	4,9
1990	6	2,7	86	6,5	92	6,2
1995	10	4,2	82	6,8	92	6,5
1998	12	3,6	83	8,0	95	5,7
1999	13	4,9	78	6,3	91	6,1
2002	19	5,7	79	6,3	97	6,2
2003	18	5,8	79	6,0	97	5,9
2004	18	8,6	79	6,0	97	6,5
2005	22	5,0	74	7,1	96	6,6
2006	21	4,8	75	9,8	96	8,7
2007	24	4,5	72	8,4	96	7,5
1950	1	4,9	79	6,8	80	6,7
1970	1	3,2	88	4,0	89	4,0

Tabell 1.2c

Källa: Skatteverket

Maktelitens ålder

Den genomsnittliga åldern för de personer det vi kallar makteliten har inte ändrats nämnvärt under den studerade perioden. I näringslivet var genomsnittsåldern för dem som innehöll de främsta maktpositionerna 55 år 1950. Därefter har åldersgenomsnittet sjunkit något, till 52 år för 2007. Även den demokratiska eliten hade 2007 en genomsnittlig ålder på 52 år, tidigare var genomsnittet många år just 55 år i denna grupp. För den byråkratiska eliten är den vanligaste åldern runt 54, år 2007 var också åldern just 54 år.

Endast 6 procent av gruppen makteliten är 40 år eller under. I denna grupp är också inkomsterna som genomsnitt lägst, cirka 4 industriarbetarlöner 2007. 60 år och äldre är 18 procent av antalet och dessa har

Sammanräknad inkomst för män och kvinnor i hela makteliten 1950–2007. Antal industriarbetarlöner

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Industri- arbetarlön	Antal	Industri- arbetarlön	Antal	Industri- arbetarlön
HELA MAKTELITEN						
1950	1	4,9	187	11,2	188	11,1
1970	1	3,2	197	6,8	198	7,2
1980	6	2,3	194	5,0	200	4,9
1985	7	2,5	193	6,4	200	5,9
1990	12	2,6	190	8,2	202	7,2
1995	24	3,6	178	11,4	202	10,4
1998	27	3,6	174	13,9	201	12,5
1999	27	4,2	170	14,0	197	12,5
2002	36	5,3	163	13,1	199	11,7
2003	39	5,1	160	13,3	199	11,7
2004	36	6,1	163	13,6	199	12,2
2005	42	4,3	156	17,7	198	14,9
2006	40	5,8	158	19,3	198	16,5
2007	42	7,1	156	22,2	198	18,2
1950	1	4,9	187	11,2	188	11,1
1970	1	3,2	197	6,8	198	7,2

Tabell 1.2d

Källa: Skatteverket

17 industriarbetarlöner. De yngsta personerna var 29 år 2007 och de äldsta var 68 år.

Eliten och jämställdheten

Som framgår av tabell 1.2 är och förblir makteliten en skara som kraftigt domineras av män. Endast 21 procent eller 42 stycken av innehavarna av våra 198 maktpositioner är kvinnor. Antalet kvinnor har dock ökat förhållandevis stadigt sedan 1950. Både detta år och 1970 fanns endast en kvinna med i materialet och de var de båda journalisterna Barbro Alving respektive Liz Askhund. Urvalsåret 1980 var det sex kvinnor som innehade positioner i maktelitens krets. 1990 hade denna siffra fördubblats. Mellan 1999 och 2007 ökade dock andelen kvinnor relativt snabbt, från cirka 14 procent till 21 procent.

De elva maktgrupperna uppdelade på kvinnor respektive män 2006 Antal industriarbetarlöner

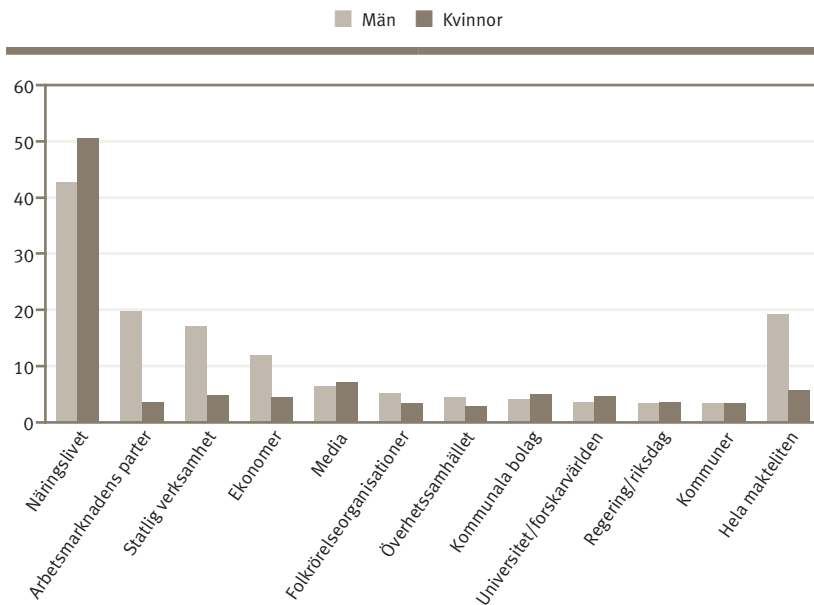

Diagram 1.3

Källa: Skatteverket

I 2007 års maktelit ingår totalt 156 män och 42 kvinnor. Detta gör att det är mycket få kvinnor i urvalet för varje grupp. Kvinnor är mest underrepresenterade i den ekonomiska eliten under hela den undersökta perioden. Under 2007 innehades där endast två positioner av kvinnor. Näst sämsta gruppen är överhettssamhället som inkluderat högst en kvinna under alla år. Även i grupperna statlig verksamhet samt universitet-/forskarvärlden är kvinnor kraftigt underrepresenterade. 2007 fanns dock bara 1 kvinna (10 procent) med i gruppen statlig verksamhet och 2 (20 procent) i gruppen universitet/forskarvärlden.

Den genomsnittliga inkomsten för kvinnorna var 2007 35 procent av männens, vilket är en försämring jämfört med 2004 då andelen var 45 procent. Det är sålunda mycket få kvinnor som tjänar mer än männen. I näringslivet finns de senaste två åren en mycket högt avlönad kvinna

De elva maktgrupperna uppdelade på kvinnor respektive män 2007 Antal industriarbetarlöner

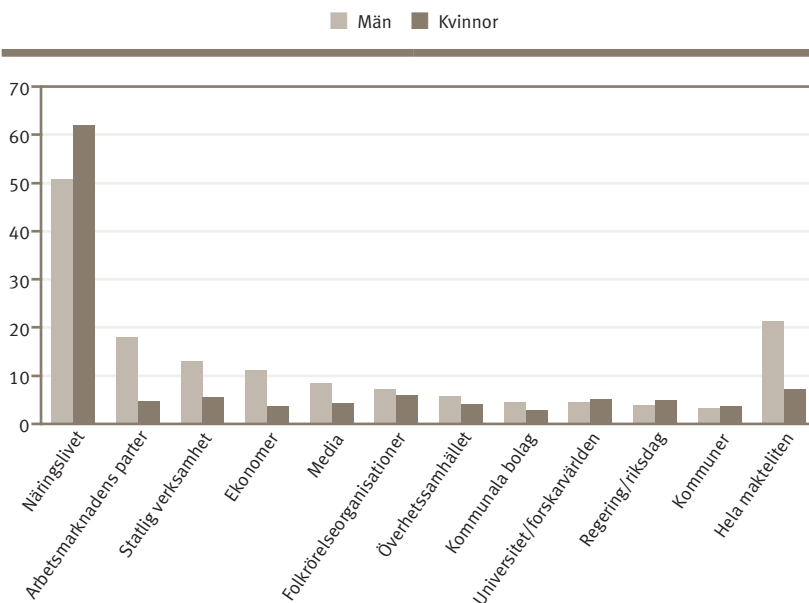

Diagram 1.4

Källa: Skatteverket

som tjänar mer än männen i genomsnitt. I mediagruppen, som består av 16 stycken personer varav 6 kvinnor, är det 3 kvinnor som tjänar betydligt mer än genomsnittet för männen. De 2 kvinnorna i gruppen universitet/forskare tjänar något mer än genomsnittet för de 8 männen. De 2 kvinnorna i gruppen kommunala bolag tjänar mer än genomsnittet för de 10 männen i den gruppen.

Även inom gruppen kommuner, som inkluderar ledande kommunala politiker och tjänstemän, finns kvinnor med något högre lön än männen. 2006 tjänade män och kvinnor i genomsnitt lika mycket men 2007 gick kvinnorna om männen och tjänade 4 industriarbetarlöner mot männens 3.

Endast en av grupperna uppnår nästan det som med dagens mått kan kallas en jämställd sammansättning (40/60), nämligen gruppen

med kommunala politiker och tjänstemän som hade 40 procent kvinnor 2006. 2007 sjönk andelen dock tillbaka till 35 procent.

I den stora gruppen kallad den demokratiska eliten är 31 procent eller 16 av totalt 52 personer, kvinnor. Det har skett en minskning med 2 kvinnor sedan 2005. I den byråkratiska gruppen är det ännu sämre med jämställdheten. Endast 24 av 96 elitpersoner här är kvinnor, vilket innebär endast 25 procent.

Arbetsmarknadens parter

Vi har även för detta år gjort en särskild granskning av de positioner som innehas av arbetsmarknadens parter. Hur utvecklas inkomsterna för den elit som utgörs av arbetsmarknadens parter jämfört med resten av urvalet?

Fackliga organisationer

Tabell 1.3 visar vilka positioner från de fackliga organisationerna som ingår i urvalet. Vi har tagit fram uppgifter för samtliga ordföranden för de 15 LO-förbunden, men det är endast fyra av dem som är med i urvalet sedan 1950. Den genomsnittliga inkomsten för de 11 LO-förbundsordförande, som inte är med i urvalet, var 2007 2,7 industriarbetarlöner. Inkomsterna för samtliga förbundsordförande i LO framgår av bilaga 5.

Arbetsgivarna

Arbetsgivarsidan, som från början hade 12 positioner men nu består av 10, har hela tiden haft väsentligt högre inkomster än arbetstagarnas re-

Fackliga företrädare – arbetstagarsidan

Ordförande LO	Ordförande Byggnads	Ekonomichef SIF
Andre ordförande LO	Ordförande Kommunal	Ordförande HTF
Ekonomichef LO	Ordförande Handels	Ordförande ST
Ordförande Metall	Ordförande TCO	Ordförande SACO
Ekonomichef Metall	Ordförande SIF	Ordförande Sveriges Ingenjörer f d CF
		Ekonomichef Sveriges Ingenjörer f d CF

Tabell 1.3

Fackliga företrädares och arbetsgivarsidans inkomster jämfört med hela makteliten. Antal industriarbetarlöner

	Hela makteliten	Arbetstagersidan	Arbetsgivarsidan
1950	11,1	3,5	
1970	7,2	4,2	
1980	4,9	3,1	
1985	5,9	3,1	
1990	7,2	3,4	
1995	10,4	3,7	9,2
1998	12,5	4,2	20,4
1999	12,5	4,2	14,1
2000		4,3	12,6
2001		3,8	12,4
2002	11,7	3,8	12,1
2003	11,7	3,9	7,6
2004	12,2	4,1	8,4
2005	14,9	3,9	14,7
2006	15,5	3,8	32,4
2007	17,3	3,9	16,5

Tabell 1.4

Källa: Skatteverket

presentanter. Mellan 1995 och 2007 handlar det om 2 till 8 gånger större inkomster än arbetstagersidan. Inkomsterna för denna grupp har pendlat från motsvarande 8 industriarbetarlöner till 32 gånger en industriarbetares lön 2006. 2007 hade arbetsgivarrepresentanterna en inkomst på i snitt drygt 16 industriarbetarlöner. Om vi räknar bort Svenskt Näringslivs ordförandes inkomst sjunker genomsnittet till 10 industriarbetarlöner. Ordföranden i Svenskt Näringsliv har ofta haft ett värlönat VD-jobb vid sidan av, samt stora kapitalinkomster.

LO-ordföranden

Liksom i tidigare rapporter belyser även den här rapporten utvecklingen av LOs ordförandes inkomst särskilt. Diagram 1.6 visar inkomstutvecklingen 1950–2007, uttryckt i antal industriarbetarlöner. 1950 hade LOs ordförande en inkomst motsvarande cirka 6 industriarbetarlöner.

Arbetsstagar- och arbetsgivarsidans inkomster jämfört med hela makteliten. Antal industriarbetarlöner

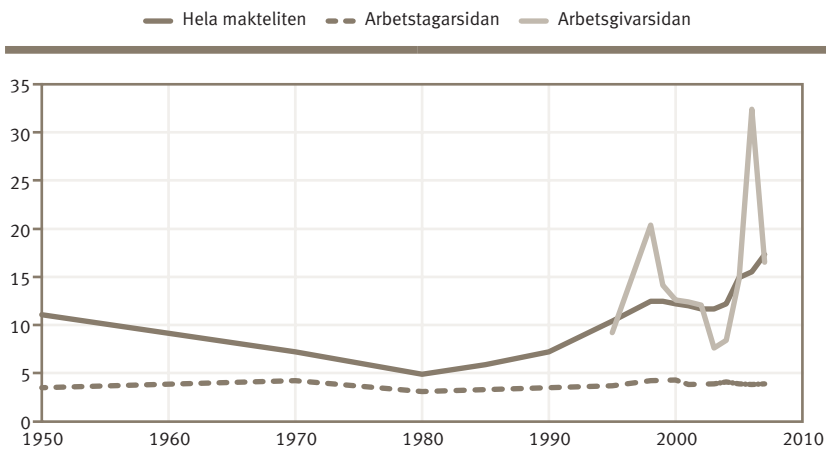

Diagram 1.5

Källa: Skatteverket

Avståndet till industriarbetaren var 1985 ungefär densamma som 2007, det vill säga fyra gånger. Att inkomsten för denna position var betydligt högre i början av vår undersökningsperiod beror på att LOs ordförande tidigare satt i riksdagen och då även fick riksdagsarvode. I samma diagram visas VD för Svenskt Näringsliv som är den position som mest liknar LOs ordförande.

Fondförvaltarna 1999–2007

För åtta år sedan inledde vi en granskning av direktörerna för en del av de fondbolag som förvaltar premiepensionsfonder. Vi valde cheferna för samtliga fonder som enbart handlar med svenska aktier. Denna undersökning följdes sedan upp från 2001 och framåt. I år innebär det att vi har undersökt 28 positioner och deras inkomster 2006 och 2007. Detta är ett särskilt urval som inte ingår i den ursprungliga maktelitgruppen.

Ordförande i LO och VD i Svenskt Näringsliv, sammanräknad inkomst år 1950–2007. Antal industriarbetarlöner

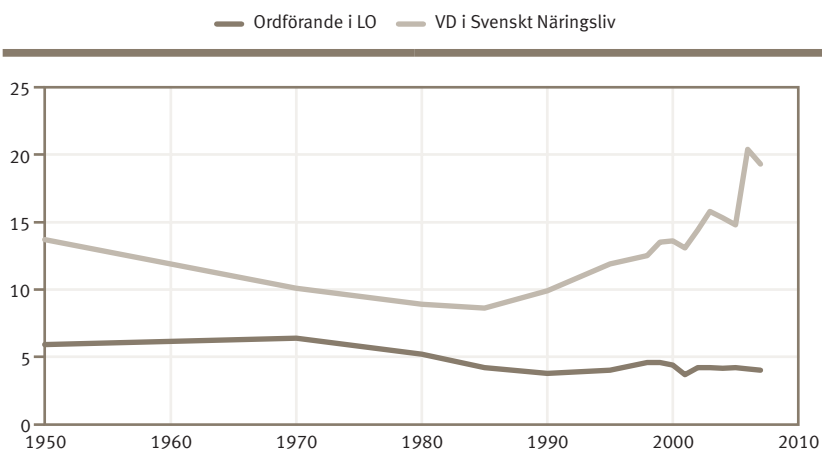

Diagram 1.6

Källa: Skatteverket

Vi anser att man kan beteckna även fondförvaltarna som tillhörande makteliten, eftersom de förvaltar en stor del av vårt pensionskapital. Hur ser då utvärderingen av denna elitgrupp ut? På vilket sätt påverkades fondeliten av att deras bransch hade en negativ börsutveckling under början av 2000-talet?

Fondförvaltarbranschen präglades under ett par år i slutet av 90-talet av en väldig hausse med stor framtidstro och högt uppdrivna förväntningar. Börsnedgången vid inledningen av 2000-talet ledde dock till förlorat förtroende hos allmänheten. Mönstret med kraftigt stigande kursförväntning upprepas sedan under 2007 med följande inkomstökning.

I granskningen av fondförvaltarnas inkomster framgick det att 2001 ökade inkomsterna dramatiskt, i alla fall för männen, från i genomsnitt drygt 8 till i genomsnitt knappt 16 industriarbetarlöner. Året därefter, 2002, föll inkomsterna tillbaka till något under 1999 års nivå och in-

Fondförvaltarnas sammanräknade inkomst 1999–2007

Antal industriarbetarlöner

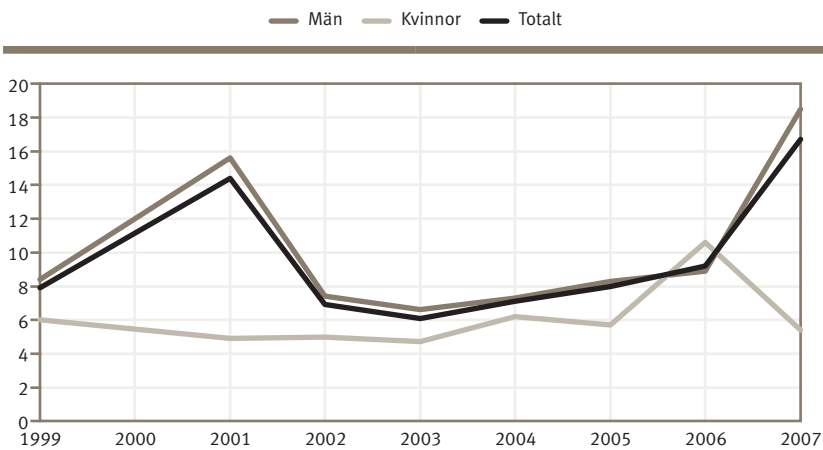

Diagram 1.7

Källa: Skatteverket

komsterna fortsatte att minska i relation till industriarbetarlönen även året därpå. Senaste undersökningsåret, 2007, ökade gruppens genomsnittliga inkomst kraftigt igen till över 18 industriarbetarlöner för de manliga fondförvaltarna.

Direktörerna i de svenska fondbolagen som förvaltar premiepensionerna, tjänade i genomsnitt drygt 16 industriarbetarlöner 2007. Männen tjänade i snitt 18 gånger en industriarbetarlön och kvinnorna drygt 5 industriarbetarlöner. Om man räknar bort de två män som hade mer än 188 industriarbetarlöner 2007 blir genomsnittet 10 industriarbetarlöner. Endast 4 av 28 positioner i denna grupp innehas av kvinnor det vill säga 14 procent. Detta antal har varierat mellan 3 till 6 under den undersökta perioden. Kvinnornas inkomster har varit jämna mellan knappt 5 till drygt 6 industriarbetarlöner utom 2006 då även de fick i alla fall drygt 10 industriarbetarlöner.

Fondförvaltarnas inkomster och könsfördelning

	1999	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ANTAL INDUSTRIARBETARLÖNER								
Män	8,4	15,6	7,4	6,6	7,3	8,3	8,9	18,5
Kvinnor	6,0	4,9	5,0	4,7	6,2	5,7	10,6	5,4
Totalt	7,9	14,4	6,9	6,1	7,1	8,0	9,2	16,7
ANTAL PERSONER								
Män	23	25	21	20	22	24	24	24
Kvinnor	6	3	6	6	6	4	4	4
Totalt	29	28	27	26	28	28	28	28

Tabell 1.5

Källa: Skatteverket

Riskkapitalisternas inkomster

INOM NÄRINGSLIVET TILLHÖR de ledande personerna inom riskkapitalbolagen de som har allra högst inkomster. Även om det är sannolikt att endast en mindre del av de faktiska inkomsterna har tagits upp till beskattning kan vi konstatera en snabb inkomstutveckling de senaste åren. Det är inte omotiverat att tala om riskkapitalisterna som näringslivets verkliga grädda när det gäller inkomster.

Hög avkastning, i kombination med generösa former för vinstdelning och förvaltningsavgifter, har lett till att riskkapitalisterna har haft flera år med mycket höga inkomster. De högsta cheferna i de svenska utköpsbolagen tillhör, det visar LOs sammanställning, utan tvekan näringslivets mest välbetalda. Snittinkomsterna varierar kraftigt mellan enskilda år. De stora förändringarna beror inte framförallt på förändringar i inkomst av tjänst, utan av förändringar i inkomst av kapital. Troligen hänför sig dessa inkomster till den vinstdelning som är vanligt förekommande i dessa företag. Även inom denna grupp finns en stor spridning vad gäller inkomsterna.

Det verkar finnas ett starkt samband mellan förvaltad kapital och inkomster. Högst taxerade inkomster har de ledande personerna i Nordic Capital, IK Investment Partners, Altor och EQT haft. Dessa personer har under flera år haft inkomster som överstiger flera hundra industriarbetarlöner. Under perioden 2003 till 2007 har exempelvis ordföranden i Nordic Capital haft inkomster motsvarande 762 industriarbetarlöner. I genomsnitt hade denna grupp under 2007 inkomster motsvarande 95 industriarbetarlöner.

På grund av brist på transparens (se avsnittet "Bra på att slippa skatt") är det svårt att veta hur tillförlitliga dessa inkomstuppgifter är.⁵ Undantaget Ratos, som är börsnoterat, publicerar inget av de stora svenska utköpsbolagen sina årsredovisningar. Därför är det svårt att specificera

---

5 Affärsvärlden konstaterar i en artikel om EQT att "liksom i övriga onoterade private equity-bolag saknas nästan helt offentliga uppgifter om ägarstruktur och ersättningar".

Inkomster i utköpsföretagen 2003–2007

Kronor

Företag	Position	2003	2004	2005	2006	2007	Totalt
3i Nordic	VD	3 865 911	5 126 782	12 325 132	11 709 445	27 515 777	60 543 047
Accent	VD	3 750 551	3 142 219	3 308 431	4 526 595	11 435	14 739 231
Altor	Grundare	69 013 767	5 122 235	4 113 808	6 388 915	22 603 425	107 242 150
CapMan	Senior Partner	2 412 130	3 177 402	2 669 908	3 401 422	1 874 380	13 535 242
EQT Partners	VD	4 825 798	4 081 105	4 271 272	4 825 798	59 161 751	77 165 724
IK Inv Partners	Ordförande	12 463 086	14 825 639	78 164 424	32 050 268	33 725 532	171 228 949
Nordic Capital	Grundare	62 183 164	4 889 470	18 010 929	29 607 138	87 212 785	201 903 486
Priveq	VD	9 175 771	1 275 566	1 303 616	2 247 674	1 920 308	15 922 935
Procuritas	Grundare	2 274 026	2 314 559	4 815 247	1 701 077	1 108 112	12 213 021
Ratos	VD	5 828 356	11 590 265	10 649 097	30 481 679	49 572 211	108 121 608
Segulah	Ordförande	6 663 063	1 545 960	2 005 579	9 885 616	8 754 418	28 854 636
Medel		16 586 875	5 190 109	12 876 131	12 438 693	26 678 194	

Tabell 2.1a

Källa: Skatteverket

varifrån de höga inkomsterna kommer: lön, vinstdelning eller förvaltningsavgift. Rimligen har huvuddelen av inkomsterna under senare år genererats av andelar av försäljningsvinster. Vid försäljningen av Com Hem gjorde EQT-fonderna, enligt egen uppgift, en vinst på 10 miljarder, efter endast två års investering.⁶ Det innebär att EQT:s nyckelpersoner vid någon tidpunkt kommer att ha möjlighet att dela på någonstans runt 20 procent av detta, det vill säga 2 miljarder kronor. Genomgångar som de svenska affärstidningarna Affärsvärlden och Veckans Affärer har gjort visar att de taxerade inkomsterna i vissa fall endast motsvarar en begränsad del av de tillgångar som riskkapitalisterna kontrollerar. De fyra största utköpsbolagen har enligt vissa beräkningar gjort vinster på runt 30 miljarder kronor, som till allra största delen ännu inte tagits upp till beskattning. Veckans Affärer beräknade att sex personer som kan beskrivas som ledande i den svenska riskkapitalbranschen hade rätt till ersättningar motsvarande ungefär 9 miljarder kronor, samtidigt som de-

⁶ Affärsvärlden (2008a), s. 33.

Inkomster i utköpsföretagen 2003–2007

Antal industriarbetarlöner

Företag	Position	2003	2004	2005	2006	2007	Totalt
3i Nordic	VD	16	20	47	44	98	225
Accent	VD	15	12	13	17	0	57
Altor	Grundare	279	20	16	24	81	420
CapMan	Senior Partner	10	13	10	13	7	52
EQT Partners	VD	20	16	16	18	211	281
IK Inv Partners	Ordförande	50	58	299	119	121	647
Nordic Capital	Grundare	252	19	69	110	312	762
Priveq	VD	37	5	5	8	7	62
Procuritas	Grundare	9	9	18	6	4	47
Ratos	VD	24	46	41	113	177	400
Segulah	Ordförande	27	6	8	37	31	109
Medel		67	20	49	46	95	

Tabell 2.1b

Källa: Skatteverket

ras redovisade förmögenheter uppgick till endast 427 miljoner kronor.⁷

Cheferna i riskkapitalbolagen motiverar sina höga ersättningar med att de tar en stor personlig risk och skapar en hög avkastning för investerarna. Det är då värt att komma ihåg att i förhållande till den potentiella avkastningen är insatsen från riskkapitalisterna begränsad. Huvuddelen av investerat kapital kommer från investerarnas insatser.

Olika former av riskkapital

För att förstå hur dessa inkomster blir möjliga behöver man en inblick i vad så kallad private equity och annat riskkapital är för något och hur fonder och managementbolag är organiserade.

Till att börja med: alla investeringar i ett företags egna kapital är att beteckna som riskkapital. En aktieägare tar en större risk än vad banker och underleverantörer gör, och löper alltid risken att förlora hela det insatta kapitalet.

Det som går under benämningen private equity (PE), och som av-

⁷ Aronsson (2007a), s. 43-48.

Schematisk bild av olika typer av riskkapital

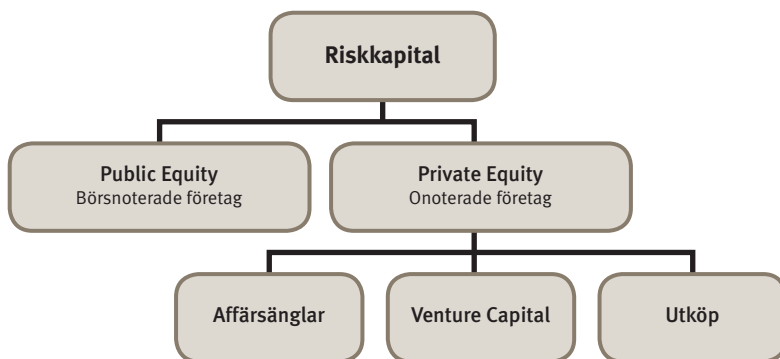

Diagram 2.1

Källa: NUTEK/SVCA

handlas i detta kapitel, är de investeringar som görs i onoterade företags egna kapital. Detta kapital handlas inte via börser, och är därför inte "publikt" ägarkapital utan "privat", i denna mycket speciella bemärkelse.

Det finns flera olika typer av aktörer som investerar i onoterade aktier, bland annat *affärsänglar*, *venture capital* och *utköp*. De personer som bedriver investeringsaktivitet i denna bransch kallar vi för riskkapitalister. Dessa har ofta som affärsidé att köpa en större andel i företaget, och ta ansvar för hur företaget drivs och utvecklas.

Venture capital används oftast för att beteckna investeringskapital som tillförs företag via riskkapitalfonder under mycket tidiga investeringskedan, det vill säga i sådd-, start-up- eller expansionsfasen. Sådana investeringar görs i företag med stor tillväxtpotential men där grundarna ofta har brist på kapital och erfarenhet av företagsutveckling.⁸ De stora och kända aktörerna inom PE är inte aktiva i detta tidiga investeringskedan, som ofta är förknippat med mycket hög risk. På den svenska venture capital-marknaden finns det även en större statlig aktör, Industrifonden.

De stora svenska PE-företagen agerar oftast i form av så kallade ut-

⁸ Henrekson och Jakobsson (2008), s. 73.

köpstransaktioner. Med termen *utköp* menas att ett noterat bolag köps ut från börser och avnoteras eller att ett onoterat bolag köps upp. Utköpsfonder har som främsta strategi att omstrukturera mogna bolag. Med detta menas att det finns en väl etablerad produkt och affärsidé samt etablerade kundrelationer. Det är både medelstora och stora bolag som köps upp, helst med mycket starka kassaflöden. Affärsrisken i dessa företag är därför ofta förhållandevis låg.

En vanlig typ av utköp är en *leveraged buyout*, det vill säga ett lånefinansierat företagsförvärv. En leveraged buyout är när en riskkapitalfond köper en större ägarandel i ett företag (eller hela) med hjälp av lånat kapital. Det uppköpta företaget fungerar då som säkerhet för lånet. Syftet är att möjliggöra stora förvärv samtidigt som fondens insats av kapital begränsas.

Finansieringen av en investering sker då med hjälp av eget kapital kompletterat med banklån i stor utsträckning. Alla fyra svenska storbanker ger lån till denna typ av verksamhet. De flesta banker kan även ge kompletterande krediter i form av så kallade *mezzaninlån*, det vill säga en typ av lån som ges utan krav på säkerhet och därför löper med en högre ränta. En vanlig belåningsgrad är ungefär 75 procent. Skulden dyker sedan upp i balansräkningen hos det uppköpta företaget och det uppköpta företagens kassaflöde används till att betala räntor till de långivande bankerna.

Placeringshorisonten för riskkapitalfonderna skiljer sig åt beroende på i vilken fas man investerar. En såddfinansiering har traditionellt inneburit att investeraren har kvar sin placering i 10 till 12 år medan en utköpstransaktion ofta har en placeringshorisont på 5 till 8 år.⁹ Företaget säljs sedan vidare till en industriell köpare, annat riskkapitalföretag eller noteras på börser.

Marknaden

Sverige, är tillsammans med Storbritannien och Holland, det land i Europa som har störst andel riskkapitalinvesteringar i förhållande till ekonomins storlek. Under 2007 hade Sverige investeringar i private equity i nivå med USA, mätt som andel av BNP.

---

⁹ Riksbanken (2007).

Riskkapitalinvesteringar 2007

Procent av BNP

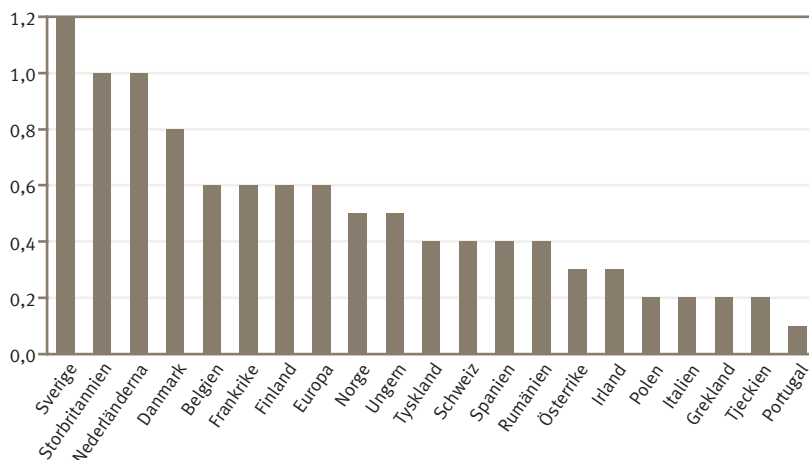

Diagram 2.2

Källa: PEREP analytics

De första riskkapitalbolagen etablerades i Sverige i slutet av 1980-talet men det är framförallt under senare år som utvecklingen har accelererat. Investor grundade EQT 1995 vilket blev startskottet för en stark branschtillväxt. Industri Kapitals köp av Alfa Laval från Tetra Laval 2000 var den första verkligt stora utköpsaffären i Sverige. Den hittills största utköpsransaktionen är EQTs och Investors utköp av Gambro från börsen 2006 till köpesumman 38 miljarder kronor.¹⁰ 2007 fanns det totalt 120 riskkapitalbolag i Sverige som tillsammans förfogade över ett kapital på omkring 350 miljarder kronor, varav cirka hälften är investerat i portföljbolag.

De riskkapitalbolag som är inriktade på de tidigare faserna/venture capital förvaltar cirka 22 procent av det totala riskkapitalet. Utköpsbolagen står för en klar majoritet. Detta segment domineras av ett fåtal större aktörer. De tio största utköpsbolagen i Sverige har en marknads-

¹⁰ Henrekson och Jakobsson (2008), s. 78.

De största svenska utköpsbolagen

Förvalt kapital

		Förvalt kapital (mdr SEK)
1	EQT Partners	100,0
2	IK Investment Partners	62,7
3	Nordic Capital	47,3 ¹¹
4	Altor Equity Partners	34,6 ¹²
5	Ratos	12,0
6	Hakon Invest	13,0
7	Segulah	8,4
8	Accent Equity Partners	5,0
9	East Capital Private Equity	3,2
10	Priveq	2,2
	Totalt	288,4

Tabell 2.3

Källa: SVCA, företagens hemsidor

Not. Förvalt kapital är det kapital som långivare åtagit sig att ställa till utköpsbolagets förfogande.

andel på cirka 90 procent. En stor del av kapitalet förvaltas i sin tur av tre stora utköpsbolag: EQT, IK Investment Partners (Industri Kapital) och Nordic Capital.

Enligt en artikel i Dagens Nyheter kontrollerade de fyra stora utköpsbolagen under våren 2007 företag som tillsammans har över 600 000 anställda i Sverige och utomlands.¹³ Flera stora utländska riskkapitalbolag har också etablerat verksamhet eller filialer i Sverige, däribland 3i, Apax Partners, Bridgepoint Capital, Doughty Hanson och Permira. Investeringarna i form av utköpstransaktioner i Sverige mer än fördubblades mellan 2004 och 2005 och ökade snabbt under perioden fram till och med 2007.

En ytterligare typ av riskkapitalaktör är så kallade aktivistfonder. Dessa har som affärsidé att ta minoritetspositioner i noterade företag

11 Senaste stängda fond.

12 Senaste två stängda fonder.

13 Cervenka och Gripenberg (2007).

Investerade belopp i riskkapital 2001–2007

Miljarder kronor

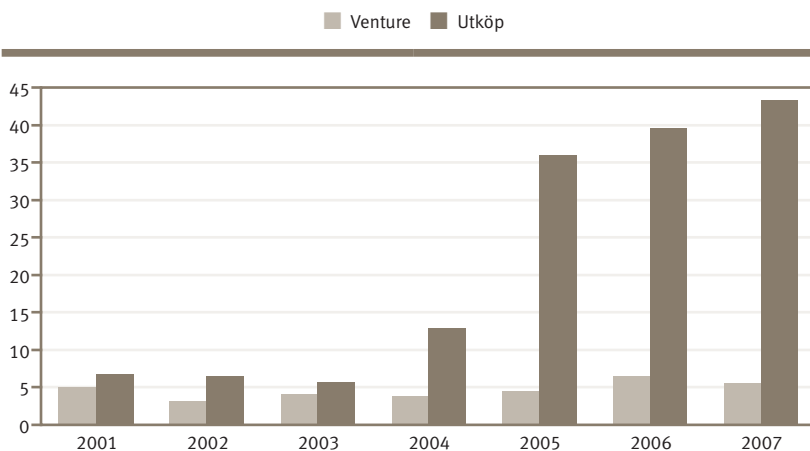

Diagram 2.3

Källa: Nutek

och från den positionen driva igenom förändringar i bolag som de anser vara riktiga ur ett affärsmässigt hänseende. Den mest välkända aktivistfonden i Sverige är Cevian Capital, som har ett förvaltad kapital på 38,5 miljarder kronor.¹⁴

Varifrån kommer pengarna?

Investeringarna i svenska riskkapitalfonder härrör framför allt från olika typer av pensionsfonder, både när det gäller venture capital- och utköpsbolag. Den dominerande finansieringskällan för utköpsbolagen är dock så kallade fond i fonder, som hjälper pensionsfonderna att identifiera investeringsalternativ.

I samband med pensionsuppbyggnaden och reformeringen av pensionssystemet fick buffertfonderna (Första till Fjärde AP-fonden) tillåtelse att investera motsvarande fem procent av kapitalet i onoterade värdepapper. Investeringen får dock inte göras direkt i bolagen, vilket gör att

¹⁴ www.ceviancapital.com

kapital placeras i utköpsfonder. Sedan tidigare har Sjätte AP-fonden, vars uppdrag är att investera hela sitt kapital i onoterade tillgångar, varit en viktig aktör på denna marknad. Även Sjunde AP-fonden har en mindre del av sitt kapital avsatt för investeringar i riskkapital via fondandelsfonder eller fond-i-fonder¹⁵. Vid utgången av 2006 hade AP-fonderna tillsammans gjort utfästelser till riskkapitalfonder som motsvarade 28,5 miljarder kronor.¹⁶

Övriga investerare kommer från många delar av världen. Endast 23 procent av utköpskapitalet kom från Sverige 2007. I övrigt kom 13 procent från övriga Norden, 16 procent från Nordamerika och resterande nästan 50 procent från övriga Europa.¹⁷ Investerare från Asien utgör en försvinnande liten andel. Nästan 80 procent av kapitalet hos de svenska aktörerna kommer sålunda från utländska investerare, såsom exempelvis pensionsfonder, fond i fond förvaltare, försäkringsbolag och utländska banker.

Även så kallade Sovereign Wealth Funds, det vill säga statliga investeringsfonder, blir allt viktigare som investerare. Så mycket som 15 procent av exempelvis EQTs kapital kommer från den typen av investerare. De stora aktörerna på detta område kommer från Mellanöstern, Singapore, Norge, Kina och Ryssland. För dem kan investeringar i utköpsbolag vara ett sätt att undvika uppmärksamhet och kontrovers, som de kanske skulle drabbas av om de gjorde en direktinvestering i ett företag.¹⁸

Investeringar

År 2007 investerades nästan 49 miljarder kronor i onoterade företag, det vill säga lite drygt 1,5 procent av BNP, via de svenska riskkapitalbolagen. Sedan två år tillbaka har tjänstesektorn varit mest attraktiv att investera i. När branscherna delas in i branschsegment tar dock så kallade *life science* ledningen som det största segmentet, följt av tjänster på andra plats. I segmentet *life science* ingår sjukvård, medicinsk teknik, bioteknik och läkemedel.

De svenska riskkapitalbolagen gör huvuddelen av sina investeringar

---

¹⁵ Det vill säga fonder som i sin tur placerar kapital i ett stort antal utvalda private equity-fonder.

¹⁶ Henreksson och Jakobsson (2008), s. 79.

¹⁷ Nutek (2008).

¹⁸ Affärsvärlden (2008b).

Investerat belopp per bransch 2007

Miljoner kronor

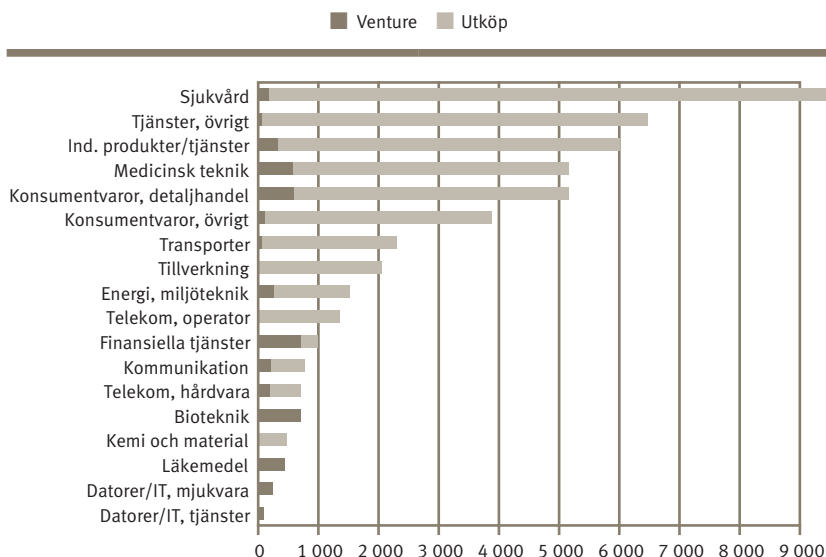

Diagram 2.4

Källa: Nutek

i Sverige. För år 2007 gällde att drygt hälften (53 procent) av summan av de investeringar som görs via de svenska riskkapitalbolagen investerades i Sverige. Cirka 30 procent investerades i övriga Norden och 13 procent i övriga Europa. En mycket liten del av investeringarna görs i Nordamerika och Ryssland.

Fondstruktur

Utköpsfonderna har ofta formen av kommanditbolag. I denna bolagskonstruktion finns en komplementär (*general partner*) som har obegränsat ansvar inför fondens investerare, samt kommanditdelägare (*limited partners*) med begränsat ansvar, det vill säga investerarna. Investerarna står för större delen av fondens kapital, men de som driver riskkapitalbolagen förväntas investera en mindre del (det rör sig vanligen om mellan 1 och 3 procent av fondens värde).

Komplementärens investering är begränsad, men syftar till att begränsa risken för så kallade *principal/agent-problem*. Ett sådant uppstår när agenten (i detta fall komplementären) har andra intressen än principalerna (i detta fall investerarna) när det gäller hur investeringar ska göras och bolagen skötas. Om komplementären inte löper någon risk att förlora sina egna pengar är det rationellt för denne att investera i mer riskabla projekt än kommanditdelägarna skulle välja.

I fallen med riskkapitalbolagen löses den potentiella intressekonflikten dels genom tvånget att investera egna pengar, dels genom vinstdelning, allt i syfte att ge så starka drivkrafter som möjligt.

Strukturen innebär att investerarna har rätt till hela vinsten av investeringen, upp till en nivå som motsvarar en årlig avkastningsnivå (*hurdle rate*) motsvarande 6 till 8 procent. Om riskkapitalfonden gör en vinst som överstiger den avkastningsnivån fördelas denna mellan investerarna och komplementären. Traditionellt görs denna vinstdelning enligt formeln 20 procent till komplementären och resterande 80 procent till fondens investerare.¹⁹ Denna vinstdelning sker vanligtvis i samband med att alla portföljbolag avyttrats eller likviderats och fonden därmed kan avvecklas.

Till detta kommer den rörliga ersättning som investerarna betalar till komplementären i form av en årlig förvaltningsavgift. För utköpsfonder är denna förvaltningsavgift vanligen 1,5 till 2,5 procent av förvaltad kapital. Avgiften ska täcka löpande kostnader för löner, kontor och konsultarvoden. Ett riskkapitalbolag som EQT, med ett förvaltad kapital på 100 miljarder kronor, har därför troligen intäkter från förvaltningsavgiften på någonstans mellan 1,5 till 2,5 miljarder kronor.

Riskkapitalfonderna är normalt så kallade *löftesfonder*. Det innebär att investerarna förbinder sig att investera pengar i fonden. Först när förvaltaren/komplementären har hittat de investeringar han/hon vill göra måste investerarna betala sin andel.

Avkastning

Sammantaget har private equity-bolagen haft god avkastning under de senaste åren. De svenska utköpsfonderna har även i internationell jäm-

---

¹⁹ Riksbanken (2005).

Utköpsbolagens årliga avkastning på investerat kapital 1995–2005 Procent

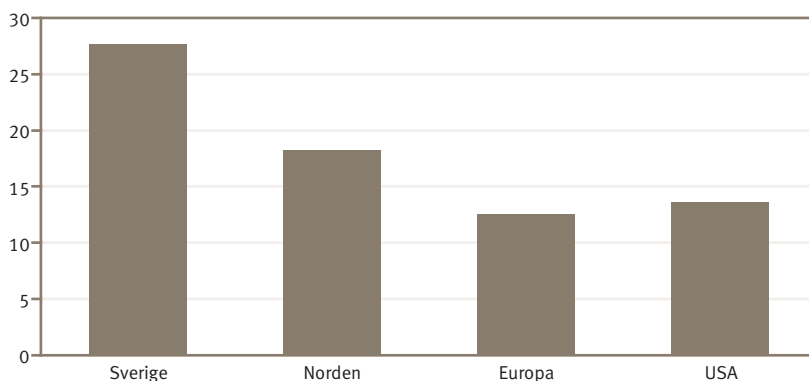

Diagram 2.5

Källa: Thomson Financial

förelse varit framgångsrika. Under perioden 1995 till 2005 hade svenska utköpsfonder i genomsnitt en avkastning på 28 procent, vilket är högre än genomsnittet såväl i Norden som i Europa och Nordamerika.

Ett entydigt resultat är den goda avkastningen på investeringarna under senare år. På grund av brist på information är det dock svårt att uppskatta i hur stor utsträckning detta beror på en högre skuldsättning i dessa bolag. Dessutom har riskkapitalbolagen en legal struktur som gör att de betalar en lägre effektiv skatt än andra aktörer, genom att registrera sina fonder i skatteparadis.

Helt klart är dock att goda marknadsförhållanden, i form av låg ränta, billiga lån och stigande börsvärden i många branscher har gjort det enklare att få en god avkastning. Det tillstår även riskkapitalisterna själva.²⁰ Ett tydligt tecken på att förhållandena under senare år varit exceptionellt goda är att flera amerikanska riskkapitalbolag under åren 2006 och 2007 försökte att börsnotera sina fonder, och därmed, i praktiken, i förväg försöka realisera avkastningen på sina investeringar.

²⁰ Affärsvärlden (2008a).

Bra på att undvika skatt

De flesta riskkapitalbolag är inkorporerade som kommanditbolag. Deras avkastning på aktieinnehav är inte skattebefriad. Detta, tillsammans med att den svenska skattelagstiftningen är oklar över hur utländska delägare i ett kommanditbolag placerat i Sverige ska beskattas, har lett till att så gott som samtliga riskkapitalfonder är placerade utanför Sverige.²¹ Den vanligaste placeringen är någon av de brittiska kanalöarna.

Ofta placeras även de så kallade managementbolagen – riskkapitalisternas ”konsultbolag” – i skatteparadis. Det är till detta bolag som den årliga förvaltningsavgiften samt andelen av ”överavkastningen” går. Det är vanligt att ägandet sker i en kedja av bolag, för att förvirra skattemyndigheterna och förhindra transparens. Ofta slutar kedjan i ett aktiebolag i länder som Luxemburg och Schweiz där vinstmedlen parkeras i väntan på att riskkapitalisten vill konsumera dem. Ett annat sätt att minimera den så kallade skattebelastningen är att låta dessa förvaltningsbolag köpa tillgångar, exempelvis hus och fastigheter, som sedan disponeras av riskkapitalisterna.²² Som skattelagstiftningen fungerar idag är denna typ av konstruktion kontroversiell men legal.²³ Det finns en pågående diskussion om vinstdelningsmedel av den typ som förekommer i dessa sammanhang ska beskattas som inkomst av tjänst eller inkomst av kapital. Denna fråga blir dock intressant först när, och om, dessa pengar överhuvudtaget tas upp till beskattning. Genom att låta vinstmedlen gå via ett skatteparadis blir det mycket svårt för skattemyndigheter och andra intresserade att avgöra om en intäkt ska klassas som inkomst av tjänst eller inkomst av kapital.

Lagen säger dock att svenska medborgare som arbetar i Sverige är skyldiga att deklarerera för alla sina skattepliktiga inkomster och förmögenheter i Sverige, oavsett om inkomsterna eller tillgångarna har skapats utomlands.

Genom att förlägga fonderna i utlandet undviks även bolagsskatt, egentligen den skatt som man skulle ha betalat i Sverige om man vore ett investmentbolag, det vill säga 1,7 procent på värdet i bolaget. Samtidigt ger upplägget med lånefinansierade företagsförvärv, vanligt i ut-

---

21 Riksbanken (2005), s. 63.

22 Aronsson (2007c), s. 20-22.

23 Aronsson (2007b), s. 18-20.

Struktur för utköpsfonder

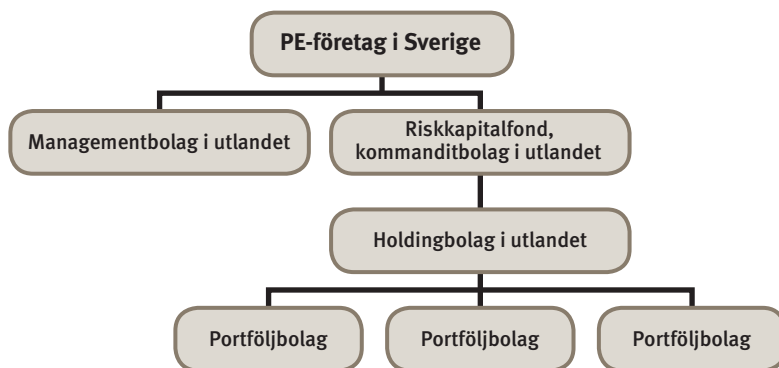

Diagram 2.6

köpsföretagen, en situation där räntekostnaden ofta kan kvittas mot vinsten i de uppköpta bolagen.

Poul Nyrup Rasmussen, dansk EU-parlamentsledamot, har i en rapport till EU-kommissionen föreslagit att managementbolagen ska registreras och auktoriseras för att få verka i EU. För att få godkännande bör de bland uppge hur de ledande personerna på ett riskkapitalbolag avlönas.

Referenser

Aronsson, Cecilia (2007a), "Guldklubben i skatteparadiset", *Veckans Affärer*, 2007-03-15.

Aronsson, Cecilia (2007b), "Fast i skattehärva", *Veckans Affärer*, 2007-03-22.

Aronsson, Cecilia (2007c), "Så skippar de skatten", *Veckans Affärer*, 2007-03-29.

Affärsvärlden (2008a), Intervju med Conni Jonsson, VD EQT Partners AB, 2008-08-13.

Affärsvärlden (2008b), "Vem sitter på Svarte Petter?", 2008-12-29.

Cervenka, A. och Gripenberg, P. (2007), "Svenska riskkapitalbolag arbetsgivare åt 600 000", *Dagens Nyheter*, 2007-07-17.

Henreksson, M. och Jakobsson, U. (2008), *Globaliseringen och den svenska ägarmodellen*, Underlagsrapport nr 19 till Globaliseringsrådet.

Nutek (2008), *Riskkapitalbolagens aktiviteter och finansiering i tidiga skeden*, 2007.

Nyrup Rasmussen, P. och Kauppi, P-N. (2008), "Draft Report with Recommendations to the Commission on Hedge funds and private equity (2007/2238(INI))", Committee on Economic and Monetary Affairs, European Parliament.

Riksbanken (2005), "Riskkapitalbolagen i Sverige", *Finansiell Stabilitet* 1:2005, 55-68.

Riksbanken (2007), *Den svenska finansmarknaden*.

Grädde på moset – om bonus i börsens största bolag

*Ordet bonus kommer från latinets bonum = god.
Bonus betyder något extra, utöver det förväntade*

Miljardbelopp strömmar varje år ut ur de svenska företagen som bonus och extra ersättningar till verkställande direktörer och höga chefer.

I de 54 största börsbolagen gick sammanlagt 938 miljoner kronor i bonus till VD och den högsta ledningen.

I genomsnitt kasserade en VD i dessa företag 2007 in i genomsnitt 3 miljoner kronor i bonus.

Utöver det betalas stora belopp till andra chefer och nyckelpersoner i företagen. Enbart Volvo betalade 2007 ut drygt 339 miljoner kronor till VD och 275 höga chefer.

Det här framgår av en granskning av företagen på stockholmsbörsens lista över så kallade stora bolag²⁴.

Särskilt stark är bonuskulturen inom finanssektorn. De omkring 1 000 anställda på kapitalmarknads- och kapitalförvaltningsavdelningarna på Handelsbanken fick 2007 till exempel ut tio gånger mer i bonus än vad banken avsatte i vinstdelning till samtliga 10 000 anställda.

Vilken effekt bonus och incitamentsprogram har på företagens resultat är dock mer oklart. Flera studier som gjorts har inte kunnat påvisa något positivt samband mellan bonusprogrammen och ökad avkastning.

Ändå är bonus ett standardinslag i höga chefers ersättningspaket och förekommer idag i de flesta stora börsbolag.

Varför bonus?

Skälet till aktieägares och bolagsstyrelser beredvillighet att till den fasta lönen lägga en rörlig resultatbaserad ersättning är förstås tron att det leder till effektivare företag och därmed högre avkastning på kapitalet.²⁵

---

²⁴ Granskningen gäller 54 bolag på stockholmsbörsens lista över så kallade "Large cap" våren 2008. Följande företag på listan ingick inte i granskningen på grund av att VD och ledning huvudsakligen är baserade utomlands: ABB, Astra Zeneca, Kaupthing, Lawsons Software, Lundin Mining, Lundin Petroleum, Millicom, Stora Enso och Vostok Gas. Melker Schörling medtogs inte på grund av för få anställda.

²⁵ Många företag hävdar att bonus inte ska ses som någon *extra* ersättning utan som en normal beståndsdel av ett överenskommet lönepaket. Men det enda som garanteras är ju den fasta lönen, bonus blir därmed en extra ersättning, utöver det garanterade.

Den rörliga lönen ska sporra VD och chefer att arbeta hårdare. Genom att göra en del av den rörliga ersättningen långsiktig vill man knyta VD och chefer närmare företaget. Ersättning i form av aktier och aktieoptioner används för att försöka få chefernas intressen att sammanfalla med aktieägarnas.

Bonusprogrammen motiveras också med att det är nödvändigt för företagen att erbjuda konkurrenskraftiga villkor för att de ska kunna attrahera de bästa cheferna. I en del företag finns en genomarbetad lönefilosofi för ersättningarna till de ledande befattningshavarna. Andra företag tillämpar bonus- och incitamentsprogram utan att offentliggöra några mer djuplodande motiveringar.

Vanligt är att ersättningen till VD och de närmaste cheferna i koncernledningen utformas som ett paket i tre steg. Så här resonerar till exempel bilsäkerhetsföretaget Autoliv²⁶:

1. **Fast lön.** Den fasta lönen är en minimiersättning för att motivera en uthållig personlig prestation. För 2007 siktade Autoliv på att den fasta lönen skulle motsvara ungefär hälften av chefernas totala ersättning. På de högsta chefsnivåerna ska det dock vara en något mindre del fast lön och därmed en motsvarande högre andel rörlig lön.
2. **Bonus.** Belönar kortsiktig prestation i förhållande till ett finansiellt mål som satts upp för företaget. Avsikten är att bonusen ska uppgå till 20 procent av chefernas totala ersättning.
3. **Långsiktiga incitamentsprogram.** Utöver den årliga bonusen finns på många företag mer långsiktiga program som löper över flera år och där VD och chefer inte omedelbart kan få ut pengar utan först efter något eller några år. I en del program uteblir hela eller delar av bonusen om de anställda inte längre är kvar i företaget.

Programmen går ofta ut på att cheferna skaffar sig aktier eller aktieoptioner.

– Att äga aktier är viktigt för att ge våra chefer ett långsiktigt incitament att bygga värde för aktieägarna, slår Autoliv fast i sitt policydokumentet.

---

²⁶ Autolivs utförliga policydokument, finns i företagets "proxy statement" till den amerikanska finansmyndigheten SEC, www.sec.gov/Archives/edgar/data/1034670/000119312508060657/ddef14a.htm.

I en del företag får cheferna gratis tilldelning av aktier, på många håll subventionerar företagen köpen av aktier.

Det är de aktierelaterade incitamentsprogrammen som kan ge de riktigt stora pengarna om aktiekursen skjuter i höjden. Särskilt om det inte finns något tak för ersättningssummorna.

Det var bland annat det som låg bakom skandalen kring bonusutbetalningarna i försäkringsbolaget Skandia i början av 2000-talet då ett antal chefer och anställda i USA kammade hem sammanlagt 2,5 miljarder i bonus.

Aktierelaterade incitamentsprogram är inte lika vanligt förekommande som ren bonus. 2007 fanns aktierelaterade program i ungefär två tredjedelar av bolagen. I ytterligare ett antal företag planerades eller hade tidigare förekommit sådana program.

Även om det finns skillnader mellan kortsiktig bonus som utbetalas direkt och ett långsiktigt program där aktier eller optioner inte kan lösas in förrän efter några år så handlar det i grunden om samma sak.

Båda belöningsformerna innebär en resultatbaserad rörlig extra ersättning till VD och chefer. Båda innebär att aktieägarna avstår en del av sina tillgångar, antingen i form av vinst eller i form av utspädning av ägandet.

Därför görs i det kommande ingen skillnad mellan dessa båda former av ersättningar utan båda redovisas under det samlande begreppet bonus.

Bara ett fåtal VD:ar saknar bonus

Bara en handfull av de verkställande direktörerna i de 54 bolag på stockholmsbörsens lista över stora bolag har ett ersättningspaket som saknar bonus.

2007 var det storägaren Fredrik Lundberg i Lundbergs, Magnus Hall i (Lundbergägda) skogsföretaget Holmen och bankdirektörerna Pär Boman, Handelsbanken och Jan Lindén, Swedbank, som inte omfattades av någon bonus (de två bankdirektörerna var dock delaktiga i den vinstdelning som tillkom samtliga anställda i respektive bank).

I de andra företagen hade VD och ledningen alltså bonus eller incitamentsprogram i någon form. Storleken och utformningen av bonusystemen varierade dock kraftigt.

För det mesta finns en konkret koppling till resultatet, vanligtvis formaliserad med procentsatser och belopp som anger när och hur mycket bonus ska utgå.

I bilsäkerhetsföretaget Autoliv baserades bonus på rörelseresultatet före räntor och skatter (EBIT efter engelskans Earnings Before Interest and Taxes). EBIT måste ligga på över 70 procent av föregående års EBIT för att bonus ska utbetalas. Vid EBIT på 130 procent av föregående års värde utgår maximal kontantbonus.

För det mesta finns ett tak för hur stor bonusen kan bli och det taket varierar för olika bonusmottagare. Vanligt är att bonusen för VD högst får utgöra 50 procent av den fasta lönen. Men det finns också företag där det maximala bonusbeloppet till VD ligger betydligt högre, dubbelt eller tre gånger den fasta lönen.

Även om reglerna är detaljerade finns i praktiken ändå ett utrymme att rucka på dem. Beloppen justeras om utfallet inte blir som tänkt till exempel om oförutsedda händelser inträffar.

På Autoliv har till exempel kompensationskommittén rätt att justera bonusberäkningen för att förhindra att det uppstår effekter som uppfattas som orimliga.

Hur mycket betalades ut i bonus?

Vår granskning visar att under 2007 betalades ut nästan en miljard kronor i bonus till VD och den högsta ledningen²⁷ i de största börsbolagen. Det sammanlagda beloppet för de 54 bolag som granskats var 938 miljoner kronor.

Den fasta lönen för dessa grupper uppgick under samma tid till 1 461 miljoner kronor. Av den samlade ersättningen till VD och ledande befattningshavare på 2 399 miljoner kronor utgjorde 39 procent bonus.

För VD uppgick bonus till 230 miljoner kronor²⁸ och innebar i genomsnitt ett 64-procentigt påslag på den fasta lönen.

---

27 "Ledande befattningshavare" är det begrepp som används i årsredovisningarna för högsta ledningen vid sidan av VD och vars förmåner särredovisas. Storleken på gruppen varierar, från allt mellan 3 till 18 personer.

28 Av detta utgjorde 171 miljoner kronor direkt bonus och 59 miljoner värdet av avsättningar i långsiktiga incitamentsprogram. För ledande befattningshavare var motsvarande siffror 494 respektive 214 miljoner kronor.

Sammanlagda belopp som betalades ut till VD och ledande befattningshavare i fast lön och bonus i de stora börsbolagen 2007 Miljoner kronor och procent

	VD	%	Ledande befattningshavare	%	Summa	%
Fast lön	360	61	1 101	61	1 461	61
Bonus	230	39	708	39	938	39
Summa	590	100	1 809	100	2 399	100

Tabell 3.1

Källa: Bolagens årsredovisningar

Genomsnittlig storlek på fast lön och bonus till VD och ledande befattningshavare 2007 per person. Miljoner kronor och procent

	VD	%	Ledande befattningshavare	%
Fast lön	6,2	67	2,7	71
Bonus	3,0	33	1,1	29
Totalt	9,2	100	3,8	100

Tabell 3.2

Källa: Bolagens årsredovisningar

Den genomsnittliga (median) fasta lönen för verkställande direktörer i de 54 bolagen var 6,2 miljoner kronor. Till detta kom bonus på i genomsnitt ytterligare 3 miljoner kronor.

De ledande befattningshavarnas ersättningar låg på en lägre nivå. Deras bonus motsvarade också en något lägre andel av den totala lönen än för VD.

Extrem bonus till finansfolket

Den enskilda grupp anställda som tar hem störst bonus i de stora börsbolagen är de som arbetar på finansmarknaderna, det vill säga perso-

ner som förvaltar pengar, handlar med värdepapper eller är rådgivare i företagsaffärer.

Vissa år blir utfallet i dessa bonussystem så stort att chefer som verkar på finansmarknaderna tjänar mer än företagets VD.²⁹

Banker och finansföretag redovisar inte öppet hur stor bonus som betalas ut till olika kategorier anställda. Däremot går det att skapa sig en bild av läget med hjälp av detaljinformation från olika företag. Den bilden visar att finansmarknaden är en bransch där bonusmiljonerna rullar synnerligen generöst.

Det verkar som om det inom finanssektorn vuxit fram en bonuskultur i vilken generösa belöningar ingår som en självklar och central del.

Banken SEB betalade till exempel ut totalt 3 miljarder kronor i bonus 2007. Det samlade bonusbeloppet i banken motsvarade cirka 20 procent av de totala personalkostnaderna.³⁰

Handelsbanken och Nordea särredovisar den bonus som betalas ut till avdelningar som arbetar med kapitalförvaltning och affärer på aktie-, valuta- och penningmarknaderna (dock utan att ange hur många av de anställda som blir delaktiga i bonusen). Riskkapitalbolaget Ratos och investmentbanken Carnegie ger en ännu tydligare redovisning av sina bonusbelopp.

Med dessa siffror som utgångspunkt går det att skapa sig en bild av hur stora belopp det handlar om.

Enbart inom dessa fyra finansföretag uppgick bonus till de anställda på finansmarknaderna till drygt 3 miljarder kronor.

Per person handlar det om mycket stora belopp. På riskkapitalbolaget Ratos uppgick bonus per anställd till 3,3 miljoner kronor. Men av de 90 miljoner som avsattes till bonus för 2007 gick 65,7 miljoner till VD och fem ledande befattningshavare. För resterande anställda blev det genomsnittliga bonusbeloppet 1,2 miljoner kronor, en ansenlig summa även det.

På investmentbanken Carnegie uppgick bonus per anställd till 952 000 kronor.

Uppgiften om bonus per anställd på Nordeas och Handelsbankens

---

29 SEB-bankens nuvarande VD Annika Falkengren tjänade till exempel 2004 som chef för bankens företags- och institutionsavdelning nästan 4 miljoner mer än bankens VD Lars Thunell.

30 Dagens Industri 8 februari 2008

Några finansföretag och deras bonus till anställda på finansmarknaderna 2007. Miljoner kronor

	Bonus	Antal anställda	Per person
Ratos	90	27	3,333
Carnegie	985	1 035	0,952
Handelsbanken	708	ca 1 000	0,708
Nordea	1 332	ca 5 000	0,266
Totalt	3 061		

Tabell 3.3

Källa: Bolagens årsredovisningar

finansmarknadsavdelningar är mer oklar eftersom det är obekant hur många personer som fått del av bonus. Sannolikt är det betydligt färre än totalantalet anställda på avdelningarna.

Beloppen för de båda bankerna ska därför mer ses som ett lägsta värde för bonusbeloppen per anställd.

Skillnaden mellan en bonus som utgår till anställda på avdelningar som arbetar mot finansmarknaderna och rörlig ersättning till övriga anställda är stor på de båda bankerna.

I Handelsbanken avsattes 2007 till exempel cirka 74 miljoner kronor i vinstdelning till samtliga anställda, omkring 10 000 personer medan de cirka 1 000 anställda som arbetar på bankens kapitalmarknadsavdelningar samma år kammade hem 708 miljoner kronor i bonus, det vill säga nästan tio gånger mer än det belopp som gick till alla anställda.

På Nordea uppgick bonus till dem som arbetar med kapitalförvaltning, företagsaffärer och kapitalmarknader till 1 332 miljoner kronor, medan banken avsatte ungefär hälften, 694 miljoner kronor, till vinstdelningen för samtliga anställda i banken.

Bonus också till övriga anställda

De flesta av de granskade företagen hade någon form av bonussystem även för andra än chefer och nyckelpersoner.

På en tredjedel av företagen gällde systemen alla anställda i företaget.

Bonus till finansavdelningar och vinstdelning till alla anställda

Miljoner kronor

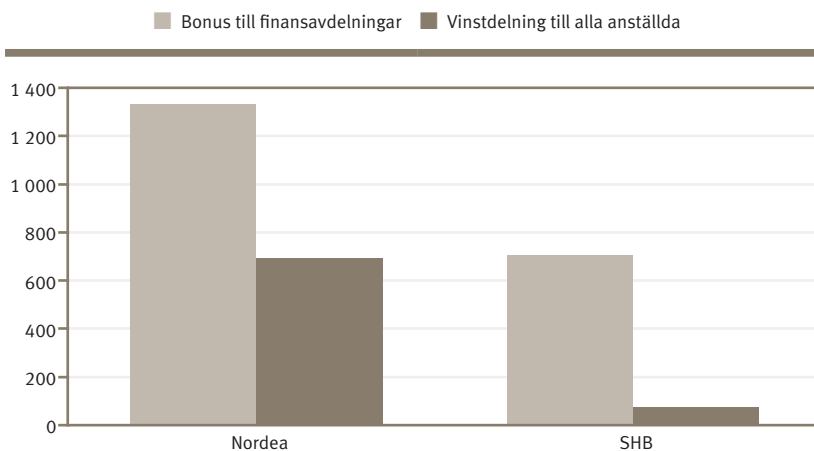

Diagram 3.1

Källa: Bolagens årsredovisningar

Andra hade bonussystem som inte täckte alla men gällde vissa grupper, vissa produktionsenheter eller vissa dotterbolag.

Skillnaden var dock stor mellan direktörens bonus och bonus för de flesta andra anställda och detta inte bara i kronor och ören utan också räknat i procent av den fasta lönen.

Medan VD i de 54 största börsbolagen fick bonus på i genomsnitt 3 miljoner kronor (33 procent av den fasta lönen) var utdelningen till övriga anställda i genomsnitt 18 000 kronor, motsvarande ungefär 6 procent av den fasta lönen.³¹

Bonusen för övriga anställda är oftast knuten till resultatet på respektive produktionsenhet. Den maximala utdelningen skiftar men var vanligtvis 6–7 procent, i enstaka fall kunde bonus uppgå till en eller till och med en och en halv extra månadslön. I många företag stiger det maximala bonusbeloppet med ökande lön.

Skogs och hygienföretaget SCA har till exempel en trappa där ni-

31 En uppskattning som baseras på en antagen årslön för "övriga anställda" på 300 000 kronor.

Genomsnittsbonus (median) och andel av fast lön

Miljoner kronor och procent

	VD	Övriga anställda
Genomsnittsbonus	3,0	0,018
Procentandel av total lön	33,0	6,000

Tabell 3.4

Källa: Bolagens årsredovisningar

Volvos bonus 2007

Miljoner kronor

	Bonus/vinstdelning	Per person
Till VD och 275 ledande befattningar globalt	339	1,233
Till alla 28 600 anställda i Sverige	830	0,029

Tabell 3.5

Källa: Bolagets årsredovisning

våerna för maximalt utfall är 7,5, 15, 22,5, 30, 40 respektive 50 procent av årslönen.

50 procent gäller för VD och vice VD, 40 procent för chefer som rapporterar direkt till VD, därefter i fallande skala ju fler nivåer som läggs mellan anställd och VD.

På Volvo får alla anställda i Sverige del av vinstdelning och i förekommande fall också del i en bolagsbonus som bygger på lokala resultat.

2007 kostade vinstdelningen till Volvos alla 28 600 anställda i Sverige 230 miljoner kronor. Till detta kommer 600 miljoner kronor som betalades ut i bolagsbonus. Sammanlagt avsattes 830 miljoner kronor i bonus till Volvos 28 600 anställda i Sverige.

Detta kan jämföras med det belopp som samma år sattes av för 275 chefer i Volvo-koncernen globalt. Bonuskostnaden för dessa 275 personer beräknades till sammanlagt 339 miljoner kronor, det vill säga drygt 100 miljoner mer än kostnaden för vinstdelning till samtliga Volvo-an-

ställda i Sverige. Per person kostade ersättningarna till Volvo-cheferna 1,233 miljoner kronor. För de anställda i Sverige kostade bonus och vinstdelning i genomsnitt 29 000 kronor per person.³²

Blir det bättre med bonus?

Motivet för att aktieägarna och deras representanter i styrelsen att bevilja chefer och övriga anställda bonus är förstås att de tror det leder till bättre resultat och högre avkastning.

Men stämmer dessa förhoppningar med verkligheten? Går företag som har höga bonusar bättre än andra företag?

Något entydigt svar finns inte på den frågan.

Försäkringsbolaget Folksam har nyligen genomfört en analys av aktierelaterade incitamentsprogram och deras effekter på avkastningen.³³

I den undersökningen jämfördes börsföretag som haft bonusprogram med företag som inte haft sådana. Resultatet visade bland annat att av de närmare 50-talet företag som alltid haft bonusprogram de senaste åren hade mer än vartannat företag gått sämre än konkurrenterna i samma bransch.

Bland de drygt 50 börsbolag som i princip aldrig haft bonusprogram hade däremot 60 procent slagit sina respektive branschindex.

Rapporten drog slutsatsen: *"Generellt kan konstateras att några riktigt tydliga samband mellan avkastning och förekomsten av aktierelaterade incitamentsprogram inte föreligger."*

Ett par svenska uppsatser har kommit fram till liknande slutsatser. *"Ingen tydlig koppling mellan resultat och storlek på rörlig lön finns"*, lyder sammanfattningen av en studie.³⁴

Men det finns också andra studier som visar motsatsen.³⁵

– Det finns ett samband mellan storleken på bonusen och hur bra företaget sköts, anser professor Clas Bergström på Handelshögskolan i

---

32 I kostnaderna för samtliga program ingår sociala avgifter. Beloppet som den enskilde får ut är alltså lägre.

33 "Aktierelaterade incitamentsprogram och dess effekter på bolagens aktieavkastning", Januari 2008. Rapporten sammanställdes av Nordic Investor Services

34 Citatet ur Sandra Haraldsson, Ulrica Andersson:: Prestationsbaserad lön: Är det värdeskapande som belönas?, Umeå universitet, 2007 Liknande slutsats också i Daniel Nyhrén, Tomas Rinaldo: Incitament eller lönetillägg? Hur väl fungerar börsens bonusprogram?, Stockholms universitet 2006.

35 Låg fast lön och hög obegränsad bonus ger störst aktieägarvärde, enligt en rapport från PA Consulting Group. Financial Times 20/6 2007.

Stockholm. Men det hänger på att programmen är bra utformade, att det finns en nära koppling mellan aktieägarvärde och utfall.³⁶

Även om bonusprogrammen klubbas igenom på bolagsstämorna växer skepsisen bland aktieägarna. Framför allt finns en reaktion mot alltför generösa bonusprogram och alltför svag koppling mellan belöning och prestation.

– Hittills finns inga studier som visar ett tydligt positivt samband mellan bonusprogram för chefer och bolagets prestationer. Bristen på studier inom detta område medför att viss återhållsamhet bör råda, säger Aktiespararnas VD Elisabet Tandan.³⁷

Första AP-fonden har vänt sig till ett trettiotal börsbolag och krävt att få en utvärdering av bonus- och aktieprogram för toppchefer och nyckelpersoner.

– Vi vill ta upp frågan ur ett aktieägarperspektiv, säger Ossian Ekdahl i en intervju. Den mest intressanta frågan är om incitamentsprogrammet har hjälpt till så att vi får bättre och mer lönsamma bolag.³⁸

Försäkringsbolaget Folksam, som via olika fonder är en stor institutionell ägare i svenskt näringsliv, har på bolagsstämmor kritiserat program som man anser inte håller måttet.

Efter finanskrisen: Ökande kritik

Efter finanskrisen har kritiken mot bonusar tagit ny fart. Många menar att en del av förklaringen till finanskrisen kan sökas just i bonuskulturen.

Finansmannen Fredrik Lundberg, VD i Lundbergs anser till exempel att bonussystemen drivit på expansion och risktagande onödigt mycket.

– Det är banker och finansinstitut som har skapat finanskrisen. De har varit för expansiva och tagit för stora risker.³⁹

Internationellt framförs liknande kritik. Flera bedömare hävdar att belöningsystemen på finansmarknaderna är behäftade med fundamentala brister.

Brittiska finansinspektionen har meddelat att man i framtiden kommer att bevaka bankernas bonussystem betydligt hårdare.

---

36 | Dagens Nyheter. Citerad ur www.va.se 1/11 2006

37 www.aktiespararna.se/artiklar/Opinion/Chefsbonusar-ifragasatts/. Citatet taget från hemsidan 25/8 2008

38 Dagens Industri 26/5 2008

39 Dagens Industri 11/4 2008

– När vi ser till risk kommer vi mer än tidigare att granska strukturer kring kompensation som uppmuntrar risktagande, säger chefen Hector Sants.⁴⁰

På finansmarknaderna talas om alpha-avkastning. Alpha-avkastning är en avkastning som beror på förvaltarens skicklighet och som är utöver den normala utan att risken därför ökar.

Många kritiker menar att de stora vinsterna som gjordes på finansmarknaderna innan den nuvarande krisen inte åstadkoms med alpha-avkastning utan berodde på att förvaltarna investerade i mer riskfyllda värdepapper. För detta inkasserades bonus trots att vinsterna senare utraderades när kreditmarknaden kollapsade.

– Verklig alpha-avkastning kan bara mätas i det långa loppet och med backspegelns vetskap om hur det gått, anser Raghuram Rajan, finansmarknadsprofessor vid Chicago-universitet och tidigare chefekonom vid Internationella Valutafonden.⁴¹

– Ersättningsstrukturer som belönar chefer årligen för vinster, men som inte plockar tillbaka dem när förlusternas uppstår uppmuntrar skandet av falsk alpha-avkastning. Betydande delar av ersättningen borde hållas inne och betalas ut endast långt efter det att de affärer, som gav upphov till ersättningen, genomförts.

LO anser i rapporten "Ägaransvar och Ägarmakt" från 2006 att företagen allmänt bör vara restriktiva med ersättningsprogram som går utöver lön och pension. Om sådana program ändå införs måste de konstrueras så att de stimulerar ett långsiktigt perspektiv och den långsiktiga utvecklingen av företaget. Dessutom bör ersättningen kopplas till prestation i form av tydliga och mätbara mål. Dessa mål måste bestämmas i förväg. Kostnaderna för ersättningsprogrammen måste vara rimliga och det måste finnas ett tak för ersättningen.⁴²

---

40 Financial Times 21/5 2008

41 Financial Times 9/1 2008

42 "Ägaransvar och ägarmakt", LO 2006

Bilaga 1. Om rapportserien

Maktelitens inkomstutveckling och beskrivning av de elva maktgrupperna

DETTA ÄR TIONDE rapporten i LOs serie om maktelitens inkomstutveckling. Den första rapporten, Eliternas återkomst, kom 1999 och beskriver inkomstutvecklingen åren 1950–1995 för 200 elitpositioner i vårt samhälle.

Sedan dess har vi årligen följt upp vårt material. I rapporterna Eliterna mot nya höjder (2000) och Eliterna flyger högre (2001) följde vi upp alla de 200 positionerna, och i de två följande, Näringslivet ökar takten (2002) och Folkhemseliten drar ifrån (2003) granskar vi ett urval av vårt material. Sedan kom Makteliten förbereder pensionen (2004), för fyra år sedan hette den Näringslivets maktelit befäster positionen (2005) och året efter hette den Makteliten litar på sig själv (2006). 2007 var namnet Makteliten gör som de brukar, alla dessa gånger undersökte vi igen alla positioner liksom vi gör i denna rapport, som innehåller nya inkomster för åren 2006 och 2007.

Flera av rapporterna innehåller också andra särskilda granskningar av inkomstutvecklingen för olika maktgrupper. År 2000 granskades alla börsens VD:ar, 2001 gjordes en internationell VD-jämförelse, 2003 jämfördes byråkraterna i Sverige med dem i Bryssel och 2004 undersöktes om det fanns ett samband mellan VD-lönen och företagets prestation samt hur mycket VD-pensionerna kostar. 2005 studerades Bolagshandlarna också kallade riskkapitalisterna samt vad vice VD tjänade i våra 50 undersökta företag. 2006 skrev vi om vad Koden för bolagsstyrning haft för inverkan på 10 stora bolag. I förra rapporten fortsatte vi titta på bolagsstyrningen och på riskkapitalistbolagen.

Vi fortsätter i den här rapporten också den granskning vi inledde 2001 av inkomstutvecklingen för VD:arna för de svenska fonder, de som handlar enbart med svenska aktier och som finns med i PPM-katalogen (premiepensionsmyndigheten), det vill säga delar av den krets som har rätt att förvalta svenska folkets pensionsmedel.

Urval och metod

Vårt urval omfattar 200 höga positioner i vårt samhälle inom olika

maktsfärer (se nedan). Vi har begränsat oss till "den anställda eliten", det vill säga elitpositioner som bygger på ett anställningsförhållande och ger en löneinkomst. Vi jämför löneutvecklingen för denna elitgrupp med den för industriarbetaren. Kretsen stora kapitalägare som är en del av makteliten finns alltså inte med i vårt urval, inte heller idrottsstjärnor eller andra "kändisar".

Vårt urval har i viss mån styrts av ambitionen att få fram en inkomstserie som börjar år 1950. Vi har i första hand valt positioner som funnits hela denna tidsperiod. Vissa positioner som inte fanns 1950 har lagts till efter hand. Det gäller bland annat gruppen media, där positionerna som chef för SVT och TV 4 tillkommit. Två positioner har försvunnit när Industriförbundet gick ihop med Svenskt Näringsliv samt när Sveriges kommuner och landsting bildades.

Fokus för undersökningen är inkomstutvecklingen för de positioner vi valt att följa, inte den för enskilda personer. Vi redovisar i rapporten den taxerade inkomsten för den person som respektive undersökningsår innehade positionen.

Källor

Namn och personuppgifter på de personer som innehade de granskade positionerna respektive år har vi hämtat från årsredovisningar, arkiv eller andra offentliga källor eller genom att kontakta företagen eller verksamheterna själva. Därefter har vi fått fram den taxerade inkomsten via offentliga register hos skattemyndigheten.

Maktgrupperna

För att få fram vårt ursprungsurval definierade vi elva tunga maktgrupper i vårt samhälle och valde 10–50 positioner ur respektive grupp, sammanlagt 198 positioner (se bilaga).

Den största av de elva grupperna är *näringslivet* med 50 positioner, övriga innehåller 10–28 positioner. Dessa tio maktgrupper är var för sig för små för att det ska gå att dra några slutsatser om inkomstförändringar. Därför har vi i vår rapportserie sammanfört dem till två huvudgrupper, den *byråkratiska* och den *demokratiska* eliten.

I den byråkratiska eliten ingår höga chefer inom statlig och privat verksamhet. Den demokratiska eliten består av folk- och förtroende-

valda inom politiken, fackföreningsrörelsen, folkrörelserna och intresseorganisationer. *Näringslivet* eller *den ekonomiska eliten* med 50 positioner är vår tredje huvudgrupp.

➤ Demokratiska eliten:

Maktgrupperna Regering/riksdag och Folk rörelser, samt delar av grupperna Arbetsmarknadens parter (alla förtroendevalda) och Kommunerna (de högsta politikerna). Sammanlagt 52 positioner.

➤ Byråkratiska eliten:

Maktgrupperna Statlig verksamhet, Kommunala bolag, Överhettssamhället, Universitet/forskning, Ekonomer och Media, delar av maktgrupperna Arbetsmarknadens parter (ej förtroendevalda), kommunerna (högsta tjänstemännen). Sammanlagt 96 positioner.

Industriarbetarlönen

Skälet till att vi valt just industriarbetarlönen som jämförelse är att denna lön finns redovisad i den offentliga lönestatistiken hela vår undersökningsperiod, ända från 1950.

För industriarbetarlönen har vi använt oss av Statistiska centralbyråns/Medlingsinstitutets årliga redovisning av denna lön (C + D = gruv och mineralutvinning samt tillverkningsindustri). För år 2006 var den 269 030 kronor om året, eller 22 200 kronor i månaden (årslönen dividerad med 12,12) och för 2007 279 755 kronor vilket ger 23 080 kronor per månad.

Genomsnittsinkomst och inkomsttak

I våra beräkningar använder vi genomsnittsinkomsten, det vill säga den sammanlagda inkomsten för positionerna i gruppen delat med antalet positioner. Vi får då en bild av inkomstläget för gruppen som helhet.

Nackdelen med denna metod är att enskilda positioner kan få ett mycket stort genomslag. Det gäller särskilt när beräkningarna, som i vårt fall, bygger på ett litet urval. Om en enskild person ett undersökningsår har kraftigt högre eller kraftigt lägre inkomst än övriga i gruppen kan genomsnittsinkomsten ge en något missvisande bild av gruppens faktiska inkomstläge.

Hittills har vi enbart stött på detta dilemma när det gäller gruppen Näringslivet, där enskilda positioner vissa undersökningsår haft inkomster motsvarande långt över 200 industriarbetarlöner. För att inte dessa extrema inkomster ska få ett orimligt stort genomslag har vi satt ett ”inkomsttak” på 200 industriarbetarlöner. Inkomster över den nivån finns alltså inte med i våra sammanställningar i tabeller och diagram.

De elva maktgrupperna:

Näringslivet

- 50 positioner
- 5 Byggindustri
- 5 Pappersindustri
- 5 Handel
- 5 Stålintusti
- 10 Bank/försäkringsbolag
- 10 Verkstadsindustri
- 10 Övriga

Regering och riksdag

- 22 positioner
- Statsministern
- Utrikesministern
- Finansministern
- Socialministern
- Försvarsministern
- Näringsministern
- Talmannen
- Kabinettssekreteraren UD
- Statssekr finansdepartementet
- Statssekr försvarsdepartementet
- Ordf finansutskottet
- Ordf konstitutionsutskottet
- Ordf miljö och jordbruksutskottet

Partiledarna för

- Moderaterna
- Centern
- Folkpartiet
- Vänsterpartiet
- Socialdemokraterna

Partisekreteraren

- Socialdemokraterna

Tre suppleanter i

- finansutskottet

Näringslivet

50 positioner

Näringslivet representeras i vår undersökning av 50 positioner inom sju branscher – verkstad, stål, bygg, papper, försäkringsbolag/finansverksamhet/banker, handel samt en grupp ”övriga”.

Företagen är de största inom sina branscher respektive undersökningsår, mätt i antal anställda i Sverige och utomlands. Minst 30 av företagen finns också noterade bland de med störst marknadsvärde på Stockholmsbörsen.

I de fall då verkställande direktören skattar utomlands har vi valt den högste Sverigechefen. Om ingens sådan har kunnat identifieras har vi valt nästa företag på vår lista.

Regering och riksdag

22 positioner

Landets högsta politiska företrädare tillhör naturligtvis makteliten.

Vi har valt ut 22 viktiga poster: Statsministern, fem tunga ministerposter, talmannen, tre statssekreterare, ordförandena i tre tunga utskott, partiledarna för de fem riksdagspartier som funnits med sedan 1950, partisekreteraren för socialdemokraterna samt tre suppleanter i det tunga finansutskottet.

Arbetsmarknadens parter 26 positioner

I Sverige har parterna på arbetsmarknaden en viktig roll. Deras främsta företrädare bör därför räknas till makteliten.

Vi har med ordförandena i de tre fackliga centralorganisationerna LO, TCO och SACO och de åtta största förbunden, samt LOs andre ordförande. Vidare ordföranden och VD:n i de privata arbetsgivarnas huvudorganisation Svenskt Näringsliv, ett par tunga Svenskt Näringslivsförbund, den stora offentliga arbetsgivarorganisationen Sveriges Kommuner och Landsting och ekonomiansvariga i LO, IF Metall, SIF, Sveriges Ingenjörer, Svenskt Näringsliv, Teknikföretagen och Kommunförbundet. Industriförbundet var med till och med 2001 och Kommuner och Landsting var för sig till och med 2004.

Statliga verksamheter 10 positioner

Till denna grupp har vi valt ut posten som generaldirektör/VD för tio välkända statliga bolag, verk och styrelser.

Kommunerna 20 positioner

I denna grupp ingår den högste politikern (Kommunstyrelsens ordförande) och högste tjänstemannen (Stadsdirektören) i landets tio största (mätt i antal invånare) kommuner respektive undersökningsår. Kommunerna år 2007 är Stockholm, Göteborg, Malmö, Uppsala, Linköping, Västerås, Örebro, Norrköping, Helsingborg och Jönköping.

Arbetsmarknadens parter 26 positioner

Ordförandena i huvudorganisationerna
LO, TCO, SACO, Svenskt Näringsliv
LOs förste vice ordförande
Svenskt Näringslivs vd
och förhandlingschef

LO-förbunden
IF Metall, Kommunal, Byggnads
Handels

TCO-förbunden
Handelstjänstemannaförbundet
Statstjänstemannaförbundet
SIF

SACO-förbundet
Sveriges Ingenjör

Svenskt Näringslivs-förbunden
Teknikföretagen, Svensk Handel,
Sveriges Byggindustrier

Arbetsgivarorganisationen
Sveriges Kommuner och Landsting

Ekonomiansvariga i
LO, Svenskt Näringsliv, IF Metall,
SIF, CF, Teknikföretagen, Sveriges
Kommuner och Landsting

Statliga verksamheter 10 positioner

Riksbanken
Posten
Telia Sonera
Statens Järnvägar
Vägverket
Vin och Sprit AB
Vattenfall
Riksrevisionsverket
Apoteket AB
Riksskatteverket

Överhettssamhället

11 positioner

Riksmarskalken

Ambassadörerna i

London och Washington

Ordförande HD
President Svea hovrätt
Ärkebiskopen
Biskopen i Lund
ÖB
Chefen för armén
Riksåklagaren
Kungen

Media

16 positioner

Chefredaktör för

Dagens Nyheter
Aftonbladet
Veckans Affärer
Dagens Industri

Chef för

SVT
Aktuellt
Dagens Eko
Sveriges Radio
Programchef TV 4

Sju namnkunniga journalister

Kommunala/landstings-

kommunala verksamheter

12 positioner

Till den här maktgruppen har vi valt ut den högst ansvarige för områdena bostäder, socialvård, trafik och sjukvård i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Vi vill med den här indelningen få en bild av löneutvecklingen inom olika sektorer av den kommunala och landstingskommunala verksamheten.

Överhettssamhället

11 positioner

I den här gruppen har vi samlat höga positioner inom vad som kan kallas det traditionella överhettssamhället – hovet, domstolarna, kyrkan, militären och ambassaderna.

Media

16 positioner

Till den här gruppen har vi valt ut chefredaktörerna för landets två största dagstidningar, Dagens Nyheter och Aftonbladet, och de två största affärstidningarna Veckans Affärer och Dagens Industri. I redovisningar för hela undersökningsperioden finns affärstidningarna med från undersökningsåret efter det år de startades.

I gruppen ingår vidare fem chefer inom etermedia: radio- och TV-cheferna, cheferna för Ekot och Aktuellt samt programchefen vid TV 4. Även när det gäller TV har vi med positionerna undersökningsåret närmast efter verksamheterna startade.

Vidare de sju journalister/publicister som respektive undersökningsår betytt mest för debatten och påverkat opinionen mest. Vi menar att enskilda journalister kan få ett sådant inflytande över debatten att de kan räknas till makteliten. Två av dessa positioner

är numer fasta, Svenska Dagbladets chefredaktör och Dagens Nyheters chefredaktör för ledarsidan. Vi har för övriga 5 positioner använt oss av tidskriften DSMs urval över viktiga opinionsbildare som varje år redovisas i svensk press. Från urvalet har vi tagit de om arbetar inom media.

Universitets/forskarvärlden 10 positioner

I denna grupp ingår rektorerna för högskolor och universitet med lite olika inriktning och i olika delar av landet: Uppsala Universitet, Handelshögskolan, Konstfack och Karolinska Institutet i Stockholm samt Chalmers tekniska högskola i Göteborg.

Vidare prefekten/chefen för institutionen för socialt arbete/Socialhögskolan vid universitetet i Stockholm, nationalekonomiska institutionen vid universitetet i Uppsala och Stockholm och institutionen för företagsekonomi samt juridiska institutionen vid universitetet i Lund.

Universitets/forskarvärlden 10 positioner

Rektor för
Chalmers
Handelshögskolan Stockholm
Karolinska institutet
Konstfack
Socialhögskolan
Uppsala universitet

Professor/prefekt/chef
Nationalekonomiska institutio-
nerna, Uppsala och Stockholms
universitet
Institutionen för företagsekonomi,
Lunds universitet
Juridiska institutionen, Lunds
universitet

Ekonomer 10 positioner

Ekonomerna är den yrkeskår som det senaste decenniet starkast uttalat sig för en nedväxling av den svenska löneökningstakten. Självklart är det då intressant att se hur deras egna löner har utvecklats. Ekonomerna är också en grupp som under senare år stärkt sin ställning inom makteliten.

Vi har till den här gruppen valt cheferna för Börsen, OMX och finansinspektionen, chefsekonomen vid Nordbanken, Handelsbanken och SE-banken samt vid LO, TCO, SACO, Svenskt Näringsliv och Teknikföretagen.

Ekonomer 10 positioner

Chefen för
Stockholms börsen, OMX
Finansinspektionen

Chefsekonom på
Nordea
Handelsbanken
SE-banken

Chefsekonom på
LO
TCO
SACO
Svenskt Näringsliv
Teknikföretagen

Folkrörelseorganisationer

11 positioner

ABF

HSB

Hyresgästernas

riksförbund

Folkets hus

riksorganisation

Fotbollsförbundet

Riksidrottsförbundet

Friidrottsförbundet

Röda Korset

IOGT/NTO

LRF

KF

Folkrörelseorganisationer

11 positioner

Folkrörelserna är viktiga opinionsbildare i vårt land, och de som leder dem bör därför räknas till makteliten.

Vi har till den här gruppen valt fyra arbetarrörelseorganisationer (ABF, HSB, Folkets hus Riksorganisation och Hyresgästernas riksförbund), tre idrottsorganisationer (Fotbolls-, Friidrotts- och Riksidrottsförbundet), nykterhetsorganisationen IOGT/NTO, hjälporganisationen Röda Korset samt Lantbrukarnas Riksförbund, LRF samt Kooperativa förbundet.

Bilaga 2. De elva maktgrupperna, årsinkomst i kronor 1950–2007

	Antal	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst	Industri- arbetarlön i genomsnitt
NÄRINGSLIVET				
1950	50	134 784	157 508	6 040
1970	50	393 363	378 110	26 670
1980	49	739 873	630 811	69 470
1985	50	1 233 791	1 322 063	101 110
1990	50	2 496 563	2 476 962	150 340
1995	49	4 132 422	4 767 854	181 020
1998	50	5 627 414	6 703 884	210 300
1999	50	5 983 022	6 885 924	212 400
2000	50	6 913 211	10 260 525	221 086
2001	50	6 191 213	7 535 696	228 598
2002	50	6 658 939	7 246 638	239 930
2003	50	6 953 066	7 776 366	247 217
2004	50	7 412 665	8 051 461	254 160
2005	50	8 751 045	10 645 269	261 656
2006	50	8 774 965	11 572 210	269 030
2007	50	10 290 541	14 198 574	279 755
REGERING/RIKSDAG				
1950	22	26 281	29 466	6 040
1970	23	142 457	140 374	26 670
1980	23	206 787	189 377	69 470
1985	23	268 007	245 810	101 110
1990	23	461 311	423 972	150 340
1995	24	604 647	600 458	181 020
1998	23	698 893	735 249	210 300
1999	22	781 367	840 529	212 400
2000	22	823 120	818 584	221 086
2001	22	841 734	828 600	228 598
2002	22	909 039	883 401	239 930
2003	22	909 039	883 401	247 217
2004	22	942 180	924 929	254 160
2005	22	988 957	930 401	261 656
2006	22	1 038 525	954 988	269 030
2007	22	1 444 326	1 916 515	279 755

	Antal	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst	Industri- arbetarlön i genomsnitt
ARBETSMARKNADENS PARTER				
1950	28	39 566	42 145	6 040
1970	29	155 845	144 265	26 670
1980	29	371 543	310 055	69 470
1985	29	576 355	482 392	101 110
1990	29	780 319	747 187	150 340
1995	29	1 016 880	1 057 229	181 020
1998	28	1 376 257	2 352 504	210 300
1999	28	1 326 740	1 787 309	212 400
2000	28	1 342 222	1 739 021	221 086
2001	28	1 335 258	1 714 900	228 598
2002	27	2 050 516	1 727 666	239 930
2003	27	1 639 933	1 337 693	247 217
2004	27	1 741 373	1 491 403	254 160
2005	26	1 896 906	2 115 689	261 656
2006	26	3 686 785	3 980 100	269 030
2007	26	2 165 949	2 436 103	279 755

	Antal	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst	Industri- arbetarlön i genomsnitt
STATLIG VERKSAMHET				
1950	9	47 569	52 910	6 040
1970	10	183 221	191 479	26 670
1980	10	397 182	378 485	69 470
1985	10	603 759	591 456	101 110
1990	10	1 255 675	1 242 754	150 340
1995	10	2 591 249	2 516 258	181 020
1998	10	2 101 042	2 051 310	210 300
1999	10	2 352 651	2 314 744	212 400
2001	10	2 776 443	2 643 446	228 598
2002	10	2 933 171	2 619 971	239 930
2003	10	3 223 874	3 025 751	247 217
2004	10	3 549 235	3 580 656	254 160
2005	10	4 284 159	4 382 236	261 656
2006	10	3 845 487	4 260 394	269 030
2007	10	4 306 108	4 636 020	279 755

	Antal	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst	Industri- arbetarlön i genomsnitt
KOMMUNER				
1950	20	27 366	28 197	6 040
1970	20	97 882	97 236	26 670
1980	20	213 551	195 640	69 470
1985	20	274 348	249 331	101 110
1990	20	468 308	418 604	150 340
1995	20	613 938	577 456	181 020
1998	20	697 072	688 533	210 300
1999	20	744 892	768 758	212 400
2000	20	770 829	810 352	221 086
2001	20	791 332	776 522	228 598
2002	20	815 175	794 980	239 930
2003	20	858 856	842 174	247 217
2004	20	876 235	878 581	254 160
2005	20	890 534	885 198	261 656
2006	20	916 992	919 890	269 030
2007	20	948 313	939 672	279 755
KOMMUNALA BOLAG				
1950	12	28 153	28 847	6 040
1970	12	128 993	127 786	26 670
1980	12	266 698	239 921	69 470
1985	12	368 096	346 658	101 110
1990	12	573 706	546 295	150 340
1995	12	789 487	771 001	181 020
1998	12	898 992	935 182	210 300
1999	12	864 823	860 649	212 400
2002	12	986 953	952 864	239 930
2003	12	1 032 206	1 011 914	247 217
2004	12	1 039 124	1 014 186	254 160
2005	12	1 145 549	1 156 806	261 656
2006		1 189 734	1 163 487	269 030
2007		1 229 652	1 235 311	279 755

	Antal	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst	Industri- arbetarlön i genomsnitt
ÖVERHETSSAMHÄLLET				
1950	10	26 344	35 984	6 040
1970	10	117 320	119 459	26 670
1980	11	306 913	304 070	69 470
1985	11	431 036	440 875	101 110
1990	11	752 116	722 226	150 340
1995	11	1 106 247	1 111 666	181 020
1998	11	679 352	1 185 456	210 300
1999	11	759 679	1 333 240	212 400
2002	11	1 122 545	1 195 831	239 930
2003	11	1 073 898	1 204 474	247 217
2004	11	1 043 212	967 851	254 160
2005	11	1 090 196	1 008 714	261 656
2006	11	1 140 023	1 652 982	269 030
2007	11	1 234 419	2 149 457	279 755
UNIVERSITET/FORSKARVÄRLDEN				
1950	9	30 733	34 614	6 040
1970	10	126 765	126 768	26 670
1980	10	263 444	249 550	69 470
1985	10	318 933	317 917	101 110
1990	10	482 030	695 156	150 340
1995	10	993 002	1 090 650	181 020
1998	10	732 383	1 182 518	210 300
1999	10	769 494	1 147 579	212 400
2002	10	851 383	1 025 824	239 930
2003	10	936 849	1 055 255	247 217
2004	10	912 651	889 763	254 160
2005	10	909 297	953 018	261 656
2006	10	1 000 831	995 673	269 030
2007	10	992 423	1 107 068	279 755

	Antal	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst	Industri- arbetarlön i genomsnitt
MEDIA				
1950	11	37 594	37 123	6 040
1970	16	114 055	106 602	26 670
1980	15	222 279	192 406	69 470
1985	14	299 330	253 456	101 110
1990	16	645 993	588 967	150 340
1995	16	956 973	904 574	181 020
1998	16	1 119 953	1 093 682	210 300
1999	14	1 209 879	1 191 893	212 400
2002	16	1 471 096	1 461 530	239 930
2003	16	1 510 574	1 507 245	247 217
2004	16	1 567 448	1 548 676	254 160
2005	16	1 645 001	1 650 732	261 656
2006	16	1 823 917	1 824 215	269 030
2007	16	1 846 091	1 882 820	279 755
EKONOMER				
1950	6	23 843	24 109	6 040
1970	8	112 009	107 244	26 670
1980	10	245 134	204 122	69 470
1985	10	365 702	324 185	101 110
1990	10	646 314	601 161	150 340
1995	10	1 020 174	997 336	181 020
1998	10	1 276 254	1 270 845	210 300
1999	9	1 410 096	1 455 807	212 400
2220	10	1 540 872	1 708 038	239 930
2003	10	1 634 982	1 813 642	247 217
2004	10	1 953 874	2 890 978	254 160
2005	10	2 116 910	2 379 619	261 656
2006	10	2 567 999	2 807 524	269 030
2007	10	3 044 279	3 221 716	279 755

	Antal	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst	Industri- arbetarlön i genomsnitt
FOLKRÖRELSEORGANISATIONER				
1950	11	30 731	30 711	6 040
1970	10	143 231	140 770	26 670
1980	11	243 252	218 775	69 470
1985	11	401 130	367 979	101 110
1990	11	676 273	623 527	150 340
1995	11	915 252	902 989	181 020
1998	11	1 096 479	1 078 718	210 300
1999	11	1 067 091	1 055 732	212 400
2000	11	1 109 084	1 116 110	221 086
2001	11	1 419 748	1 259 488	228 598
2002	11	1 446 251	1 198 089	239 930
2003	11	1 324 976	1 288 993	247 217
2004	11	1 407 831	1 410 956	254 160
2005	11	1 457 056	1 452 862	261 656
2006	11	1 395 458	1 272 741	269 030
2007	11	1 435 212	1 455 180	279 755
HELA MAKTELITEN				
1950	188	59 432	67 299	6 040
1970	198	198 970	192 648	26 670
1980	200	388 498	340 039	69 470
1985	200	603 502	598 370	101 110
1990	202	1 109 933	1 088 183	150 340
1995	202	1 741 756	1 891 948	181 020
1998	201	2 185 373	2 638 903	210 300
1999	197	2 333 557	2 649 339	212 400
2002	199	2 715 830	2 809 429	239 930
2003	199	2 735 037	2 891 994	247 217
2004	199	2 932 300	3 102 704	254 160
2005	198	3 366 179	3 888 705	261 656
2006	198	3 637 096	4 431 638	269 030
2007	198	3 922 143	5 088 992	279 755

Bilaga 3. De elva maktgrupperna uppdelade på kön, inkomst av tjänst i antal industriarbetarlöner 2006

	Antal	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
MÄN OCH KVINNOR			
Näringslivet	50	32,6	43,0
Regering/riksdag	22	3,9	3,5
Arbetsmarknadens parter	26	13,7	14,8
Statlig verksamhet	10	14,3	15,8
Kommuner	20	3,4	3,4
Kommunala bolag	12	4,4	4,3
Överhetssamhället	11	4,2	4,3
Universitet/forskarvärlden	10	3,7	3,7
Media	16	6,8	6,8
Ekonomer	10	9,5	10,4
Folkrörelseorganisationer	11	5,2	4,7
Hela makteliten	198	13,6	16,5

	Antal	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
MÄN			
Näringslivet	50	32,3	42,7
Regering/riksdag	14	3,9	3,5
Arbetsmarknadens parter	16	8,8	10,2
Statlig verksamhet	9	15,4	17,1
Kommuner	12	3,4	3,4
Kommunala bolag	10	4,3	4,2
Överhetssamhället	9	4,4	4,5
Universitet/forskarvärlden	9	3,6	3,6
Media	10	6,6	6,5
Ekonomer	8	10,8	11,9
Folkrörelseorganisationer	8	5,8	5,2
Hela makteliten	158	15,7	19,3
KVINNOR			
Näringslivet	1	48,8	50,6
Regering/riksdag	8	3,7	3,6
Arbetsmarknadens parter	10	4,7	4,7
Statlig verksamhet	1	4,4	4,8
Kommuner	8	3,4	3,4
Kommunala bolag	2	4,9	5,1
Överhetssamhället	1	3,1	2,8
Universitet/forskarvärlden	1	4,9	4,6
Media	6	7,1	7,2
Ekonomer	2	4,5	4,5
Folkrörelseorganisationer	3	3,6	3,5
Hela makteliten	40	5,8	5,8

Källa: Skatteverket

Bilaga 4. De elva maktgrupperna uppdelade på kön, sammanräknad inkomst i kronor, antal industriarbetarlöner 1950–2007

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Industri- arbetar- löner	Antal	Industri- arbetar- löner	Antal	Industri- arbetar- löner
NÄRINGSLIVET						
1950	0		50	26,1	50	26,1
1970	0		50	14,2	50	14,2
1980	0		49	9,1	49	9,1
1985	0		50	13,1	50	13,1
1990	0		50	16,5	50	16,5
1995	0		49	26,3	49	26,3
1998	0		50	31,9	50	31,9
1999	0		50	32,4	50	32,4
2000	0		50	46,4	50	46,4
2001	1	29,5	49	33,0	50	33,0
2002	1	26,7	49	30,3	50	30,2
2003	2	14,8	48	31,5	50	30,8
2004	0		50	31,7	50	31,7
2005	0		50	40,7	50	40,7
2006	1	37,1	49	42,7	50	43,0
2007	2	62,1	48	50,3	50	50,8
REGERING/RIKSDAG						
1950	0		22	4,9	22	4,9
1970	0		23	5,3	23	5,3
1980	2	2,2	21	2,8	23	2,7
1985	3	1,9	20	2,5	23	2,4
1990	5	2,4	18	2,9	23	2,8
1995	7	3,2	17	3,4	24	3,3
1998	8	3,4	15	3,6	23	3,5
1999	6	3,3	16	4,2	22	4,0
2000	4	3,5	18	3,8	22	3,7
2001	4	3,7	18	3,6	22	3,6
2002	6	3,6	16	3,7	22	3,7
2003	6	3,6	16	3,7	22	3,7
2004	7	3,1	15	3,9	22	3,6
2005	8	3,3	14	3,7	22	3,6
2006	8	3,6	14	3,5	22	3,5
2007	8	4,2	14	8,4	22	6,9

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Industriarbetarlöner	Antal	Industriarbetarlöner	Antal	Industriarbetarlöner
ARBETSMARKNADENS PARTER						
1950	0		28	7,0	28	7,0
1970	0		29	5,4	29	5,4
1980	0		29	4,5	29	4,5
1985	1	2,5	28	4,9	29	4,8
1990	1	2,8	28	5,0	29	5,0
1995	5	3,4	24	6,3	29	5,8
1998	6	4,1	22	13,1	28	11,2
1999	6	4,2	22	9,6	28	8,4
2000	7	3,6	21	9,3	28	7,9
2001	8	3,5	20	9,1	28	7,5
2002	8	3,9	19	8,6	27	7,2
2003	7	3,7	20	6,0	27	5,4
2004	8	5,5	19	6,0	27	5,9
2005	10	4,7	16	10,2	26	8,1
2006	8	3,6	18	19,8	26	14,8
2007	8	3,6	18	11	26	8,7
STATLIG VERKSAMHET						
1950	0		9	8,8	9	8,8
1970	0		10	7,2	10	7,2
1980	0		10	5,4	10	5,4
1985	0		10	5,8	10	5,8
1990	0		10	8,3	10	8,3
1995	1	3,7	9	15,0	10	13,9
1998	2	4,3	8	11,1	10	9,8
1999	2	6,3	8	12,1	10	10,9
2001	2	15,1	8	10,7	10	11,6
2002	2	13,9	8	10,2	10	10,9
2003	1	3,2	9	13,2	10	12,2
2004	0		10	14,1	10	14,1
2005	0		10	16,7	10	16,7
2006	1	4,8	9	17,1	10	15,8
2007	1	4,6	9	17,9	10	16,6

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Industri- arbetar- löner	Antal	Industri- arbetar- löner	Antal	Industri- arbetar- löner
KOMMUNER						
1950	0		20	4,7	20	4,7
1970	0		20	3,6	20	3,6
1980	0		20	2,8	20	2,8
1985	1	2,3	19	2,5	20	2,5
1990	1	3,2	19	2,8	20	2,8
1995	1	2,0	19	3,3	20	3,2
1998	3	3,2	17	3,3	20	3,3
1999	3	3,4	17	3,7	20	3,6
2000	4	3,0	16	3,8	20	3,7
2001	5	2,9	15	3,6	20	3,4
2002	7	2,8	13	3,6	20	3,3
2003	7	3,3	13	3,5	20	3,4
2004	8	3,5	12	3,5	20	3,5
2005	8	3,2	12	3,5	20	3,4
2006	8	3,4	12	3,4	20	3,4
2007	7	3,7	13	3,2	20	3,4

KOMMUNALA BOLAG						
1950	0		12	4,8	12	4,8
1970	0		12	4,8	12	4,8
1980	0		12	3,5	12	3,5
1985	0		12	3,4	12	3,4
1990	0		12	3,6	12	3,6
1995	1	2,5	11	4,4	12	4,3
1998	2	2,1	10	4,7	12	4,4
1999	2	3,5	10	4,2	12	4,1
2002	1	4,4	11	3,9	12	4,0
2003	1	4,8	11	4,0	12	4,1
2004	1	5,3	11	3,9	12	4,0
2005	3	5,2	9	4,2	12	4,4
2006	2	5,1	10	4,2	12	4,3
2007	2	5,0	10	4,3	12	4,4

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Industriarbetarlöner	Antal	Industriarbetarlöner	Antal	Industriarbetarlöner
ÖVERHETSSAMHÄLLET						
1950	0		10	6,0	10	6,0
1970	0		10	4,5	10	4,5
1980	0		11	4,4	11	4,4
1985	1	3,4	10	4,5	11	4,4
1990	1	4,1	10	4,9	11	4,8
1995	1	9,2	10	5,8	11	6,1
1998	1	2,4	10	6,0	11	5,6
1999	1	3,0	10	6,6	11	6,3
2002	1	2,6	10	4,9	11	5,0
2003	1	2,8	10	5,1	11	4,9
2004	1	3,1	10	3,9	11	3,8
2005	1	3,0	10	3,9	11	3,9
2006	1	2,8	10	3,9	11	6,1
2007	1	2,7	10	7,9	11	7,7

UNIVERSITET/FORSKARVÄRLDEN						
1950	0		9	5,7	9	5,7
1970	0		10	4,8	10	4,8
1980	1	2,2	9	3,7	10	3,6
1985	0		10	3,1	10	3,1
1990	1	2,0	9	4,9	10	4,6
1995	1	3,4	9	6,3	10	6,0
1998	1	2,0	9	6,0	10	5,6
1999	1	2,3	9	5,8	10	5,4
2002	1	2,4	9	4,5	10	4,3
2003	0		10	4,3	10	4,3
2004	1	4,0	9	3,5	10	3,5
2005	1	5,9	9	3,4	10	3,6
2006	1	4,6	9	3,6	10	3,7
2007	2	4,7	8	3,8	10	4,0

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Industri- arbetar- löner	Antal	Industri- arbetar- löner	Antal	Industri- arbetar- löner
MEDIA						
1950	1	4,9	10	6,3	11	6,1
1970	1	3,2	15	4,0	16	4,0
1980	3	2,4	12	2,9	15	2,8
1985	1	3,7	13	2,4	14	2,5
1990	3	2,3	13	4,3	16	3,9
1995	5	3,8	11	5,5	16	5,0
1998	2	4,3	14	5,3	16	5,2
1999	3	5,6	11	5,6	14	5,6
2002	5	6,6	11	5,9	16	6,1
2003	7	7,1	9	5,3	16	6,1
2004	5	7,6	11	5,4	16	6,1
2005	6	6,1	10	6,4	16	6,3
2006	6	7,2	10	6,5	16	6,8
2007	6	5,9	10	7,2	16	6,7

EKONOMER						
	Antal	Industri- arbetar- löner	Antal	Industri- arbetar- löner	Antal	Industri- arbetar- löner
1950	0		6	4,0	6	4,0
1970	0		8	4,0	8	4,0
1980	0		10	2,9	10	2,9
1985	0		10	3,2	10	3,2
1990	0		10	4,0	10	4,0
1995	0		10	5,5	10	5,5
1998	1	6,8	9	6,0	10	6,0
1999	1	9,7	8	6,5	9	6,9
2002	1	10,8	9	6,7	10	7,1
2003	2	12,3	8	6,1	10	7,3
2004	2	32,5	8	6,1	10	11,4
2005	2	3,8	8	10,4	10	9,1
2006	2	4,5	8	11,9	10	10,4
2007	2	5,4	8	13	10	11,5

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Industriarbetarlöner	Antal	Industriarbetarlöner	Antal	Industriarbetarlöner
FOLKRÖRELSEORGANISATIONER						
1950	0		11	5,1	11	5,1
1970	0		10	5,3	10	5,3
1980	0		11	3,1	11	3,1
1985	0		11	3,6	11	3,6
1990	0		11	4,1	11	4,1
1995	2	3,8	9	5,2	11	5,0
1998	1	2,5	10	5,4	11	5,1
1999	2	3,4	9	5,3	11	5,0
2000	2	3,3	9	5,4	11	5,0
2001	3	3,5	8	6,3	11	5,5
2002	3	3,4	8	5,6	11	5,0
2003	3	3,6	8	5,8	11	5,2
2004	3	4,0	8	6,1	11	5,6
2005	3	3,4	8	6,3	11	5,6
2006	3	3,5	8	5,2	11	4,7
2007	3	3,9	8	5,7	11	5,2

HELA MAKTELITEN						
1950	1	4,9	187	11,2	188	11,1
1970	1	3,2	197	7,2	198	7,2
1980	6	2,3	194	5,0	200	4,9
1985	7	2,5	193	6,0	200	5,9
1990	12	2,6	190	7,5	202	7,2
1995	24	3,6	178	11,4	202	10,4
1998	27	3,6	174	13,9	201	12,5
1999	27	4,2	170	14,0	197	12,5
2002	36	5,3	163	13,1	199	11,7
2003	39	5,1	160	13,3	199	11,7
2004	36	6,1	163	13,6	199	12,2
2005	42	4,3	156	17,7	198	14,9
2006	40	5,8	158	19,3	198	16,5
2007	42	7,1	156	21,2	198	18,2

Bilaga 5a. Makteliten samtliga positioner, inkomst av tjänst och sammanräknad inkomst 2006 i kronor

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
NÄRINGSLIVET, VD		
Skanska	4 873 272	5 189 732
NCC	9 823 836	10 043 656
Peab	3 873 109	17 182 480
Nobia	5 513 598	14 325 969
Lundbergs	4 071 100	413 189 140*
SCA	7 008 851	7 438 963
Holmen	6 048 708	12 219 927
Södra Skogsägarna	4 118 950	12 882 055
Billerud	2 329 857	2 330 931
Sveaskog	4 735 964	4 659 349
HoM	11 917 242	11 443 620
Coop Sverige	3 861 363	3 837 279
ICA AB	11 239 974	11 248 388
Axfood	4 510 005	5 270 914
IKEA	7 146 551	7 197 507
SSAB	3 684 310	5 091 144
Boliden	7 133 004	7 233 967
LKAB	4 008 979	3 837 202
Uddeholm Tooling Svenska AB	2 359 384	2 461 622
Stena Metall	8 999 540	8 841 198
Nordea	11 534 054	11 694 363
SEB	13 123 069	13 606 114
Swedbank	9 267 476	9 357 556
SHB	5 983 035	5 859 840
IF Skadeförsäkring	12 385 175	12 741 904
Länsförsäkringar	5 450 505	5 520 404
Folksam	5 319 364	6 777 193
Kinnevik Investment	9 971 431	11 569 995
Industrivärden	7 091 097	8 358 067
Investor	7 950 237	9 183 546
ABB Sverige	4 325 764	4 404 154
Electrolux	18 062 295	19 284 283
Volvo	15 882 850	17 225 951
SKF	12 095 307	12 232 172
Sandvik	20 661 284	23 305 469

* I beräkningarna maximerad med 200 industriarbetarlöner 53 806 000 kronor.

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
Autoliv Inc	14 543 246	19 805 010
Scania	5 491 290	15 382 024
Atlas Copco	9 041 758	8 951 839
Trelleborg	6 447 915	6 294 866
Saab	6 269 019	6 305 985
Securitas i Sverige	3 338 713	7 917 913
Ericsson	24 892 610	36 686 411
Astra Zeneca	18 609 005	18 698 475
Assa Abloy	7 805 921	9 301 024
Gambro *	10 952 748	11 401 474
Swedish Match	7 237 033	7 825 318
Bonnier	7 442 053	9 834 797
Alfa Laval	5 383 681	5 485 875
Getinge	11 708 354	12 805 488
Tele 2	23 224 384	24 246 594
MEDEL	8 774 965	18 759 783
MEDIAN	7 139 778	9 329 290

REGERING/RIKSDAG		
Statsminister	1 530 680	867 139
Utrikesminister *	1 113 700	1 062 875
Finansminister	1 141 707	1 082 842
Socialminister	1 214 821	1 201 428
Försvarsmister	1 145 532	1 045 753
Näringsminister	1 158 722	1 102 476
Kabinettssekreterare UD	985 515	924 912
Statssekreterare Finansdep	985 542	971 902
Statssekreterare Försvarsdep	1 018 503	1 015 810
Talman	1 252 051	1 254 260
Ordf Finansutskottet	1 006 609	1 019 585
Ordf Konstitutionsutskottet	726 679	717 158
Ordf Miljö- o jordbruksutskottet	767 205	706 608
Partiledare Moderaterna	1 383 689	1 339 823
Partiledare Centerpartiet	955 605	980 823
Partiledare Folkpartiet	1 214 316	1 197 919
Partiledare Vänsterpartiet	596 217	598 185
Partiledare Socialdemokraterna	1 530 680	867 139
Partisekreterare Socialdemokraterna	1 186 941	1 153 839
1 e suppleant finansutskottet	682 172	672 177
2 e suppleant finansutskottet	650 398	637 580
3 e suppleant finansutskottet	600 257	589 502
MEDEL	1 038 525	954 988
MEDIAN	1 066 102	998 317

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
ARBETSMARKNADENS PARTER		
Svenskt Näringsliv, ordförande	14 882 461	21 263 793
Svenskt Näringsliv, VD	5 577 968	5 492 472
Svenskt Näringsliv, förhandlingschef	2 698 686	2 844 370
Svenskt Näringsliv, ekonomichef	644 700	637 502
Teknikföretagen, VD	47 979 007	48 953 288
Teknikföretagen, ekonomichef	781 903	764 149
Svensk Handel	3 025 432	3 039 735
Sveriges Byggindustrier, VD	1 617 880	2 035 818
Sv Kommuner o Landsting, Förbundsdirektör	1 613 424	1 653 023
Sv Kommuner o Landsting, ekonomichef	579 987	533 758
LOs ordförande	1 156 188	1 099 705
LOs andre ordf	1 164 767	1 221 162
LOs ekonomichef	1 185 600	1 146 104
Metall, ordförande	757 974	748 533
Metall, ekonomichef	735 237	723 865
Byggnads, ordförande	867 655	865 080
Handels, ordförande	836 523	822 794
Kommunal, ordförande	978 367	958 350
TCO, ordförande	1 484 041	1 426 434
SIF, ordförande	1 373 121	1 394 056
SIF, ekonomichef	816 354	787 454
HTF, ordförande	1 174 075	1 181 015
Statstjänstemännen, ordförande	908 962	890 181
SACO, ordförande	1 427 329	1 410 565
CF, ordförande	976 758	1 003 983
CF, ekonomichef	612 002	585 423
MEDEL	3 686 785	3 980 100
MEDIAN	1 160 478	1 122 905
STATLIG VERKSAMHET		
Riksbanken	2 328 903	2 442 932
Posten	5 707 371	5 672 733
Telia	8 531 127	8 641 259
SJ	3 258 846	3 356 841
Vägverket	1 746 390	1 694 536
Vin & Sprit	3 928 694	4 318 473
Vattenfall	7 910 950	11 407 540
Riksrevisionen	1 186 163	1 279 870
Apoteket AB	2 297 906	2 242 248
Riksskatteverket	1 558 523	1 547 505
MEDEL	3 845 487	4 260 394
MEDIAN	2 793 875	2 899 887

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
KOMMUNER		
KS ordförande, Stockholm	1 320 944	1 221 839
Stadsdirektör Stockholm	1 349 697	1 357 623
KS ordförande, Göteborg	1 076 620	1 115 612
Stadsdirektör Göteborg *	1 079 866	970 679
KS, ordförande Malmö	1 565 641	1 824 397
Stadsdirektör Malmö	1 146 150	1 450 578
KS ordförande, Uppsala	657 304	631 486
Stadsdirektör Uppsala	1 022 786	944 476
KS ordförande, Linköping	763 573	737 963
Chef Kommunledning Linköping	795 418	793 968
KS ordförande, Västerås	672 931	656 445
Stadsdirektör Västerås	992 728	994 454
KS ordförande, Örebro	620 063	609 319
Kommundirektör Örebro	687 701	686 587
KS ordförande, Norrköping	655 327	631 129
Kommundirektör Norrköping	879 834	746 577
KS ordförande, Helsingborg	549 208	526 888
Kommunchef, Helsingborg	903 625	894 570
KS ordförande, Jönköping	810 808	823 920
Stadsdirektör, Jönköping	789 613	779 281
MEDEL	916 992	919 890
MEDIAN	845 321	808 944
KOMMUNALA BOLAG, HÖGSTA TJÄNSTEMAN		
Stockholm, bostäder	1 628 262	1 518 161
Stockholm, social omsorg	1 114 856	997 756
Stockholm, trafik	1 302 983	1 234 238
Stockholm, sjukvård	1 512 256	1 590 643
Göteborg, bostäder	1 559 232	1 502 243
Göteborg, social omsorg	572 410	524 113
Göteborg, trafik	1 029 777	1 003 293
Göteborg, sjukvård	1 040 936	1 020 284
Malmö, bostäder	1 775 286	1 789 341
Malmö, social omsorg	742 064	770 955
Malmö, trafik	855 548	847 339
Malmö, sjukvård	1 143 200	1 163 482
MEDEL	1 189 734	1 163 487
MEDIAN	1 129 028	1 091 883

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
ÖVERHETSSAMHÄLLET		
Kungen	0	6 527 322
Riksmarskalken	1 522 924	1 600 776
Ambassadör London	732 364	668 074
Ambassadör Washington	813 110	802 165
Ordförande HD	1 465 657	1 505 394
Svea Hovrätt, President	1 491 339	1 891 268
Riksåklagaren	1 238 095	1 137 787
Ärkebiskopen *	917 505	920 949
Biskop Lund	829 585	764 192
ÖB	1 518 862	1 519 580
Arméchefen	870 792	845 291
MEDEL	1 140 023	1 652 982
MEDIAN	1 077 800	1 029 368
UNIVERSITET/FORSKNING		
Rektor Chalmers	1 802 138	1 757 775
Rektor Handelshögskolan	1 694 736	1 694 329
Rektor Karolinska institutet	1 320 578	1 240 584
Rektor Konstfack	779 430	767 129
Prefekt Socialhögskolan	731 347	704 783
Rektor Uppsala universitet	1 224 594	1 230 654
Prefekt nationalek. inst Uppsala	674 540	689 920
Prefekt i nationalek. inst. Sthlm	730 894	685 648
Prefekt företagsek. inst. Lund	506 606	474 823
Prefekt vid Juridiska fakulteten, Lund	543 451	711 086
MEDEL	1 000 831	995 673
MEDIAN	755 389	739 108
EKONOMER, CHEFSEKONOM eller motsv		
Stockholms fondbörs/OMX	8 413 470	9 736 848
Finansinspektionen	1 664 010	1 715 849
Nordea	1 637 897	1 601 731
Handelsbanken	2 807 002	2 753 614
SEB	4 834 443	4 563 866
LO	1 156 823	1 204 998
TCO	774 618	693 309
SACO	1 187 395	1 674 152
Svenskt Näringsliv	1 964 195	2 128 193
Teknikföretagen	1 240 136	2 002 681
MEDEL	2 567 999	2 807 524
MEDIAN	1 650 954	1 859 265

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
MEDIA, CHEFER eller TONGIVANDE JOURNALIST		
DN	3 592 621	3 508 480
Aftonbladet	3 389 622	3 333 762
Veckans Affärer	656 678	606 233
DI	2 967 095	2 854 742
Sveriges Radio	1 902 583	1 906 708
SVT	2 924 399	3 320 813
Aktuellt	827 954	802 633
Ekot	987 010	972 525
TV4	4 102 854	4 131 635
Svenska Dagbladet	3 367 201	3 313 179
DN, debattsidan	1 174 829	1 047 562
journalist	730 616	738 504
journalist	488 330	435 287
Journalist	984 789	996 281
journalist	730 719	862 174
journalist	355 366	356 928
MEDEL	1 823 917	1 824 215
MEDIAN	1 080 920	1 021 922
FOLKRÖRELSEORGANISATIONER, VD, ORDF eller motsv		
LRF	2 206 589	2 170 291
HSB	1 141 705	1 133 090
HRF	957 436	920 302
Folkets Hus och Parker	651 068	610 070
Fotbollsförbundet	995 544	1 540 378
Riksidrottsförbundet	1 334 897	1 294 919
Friidrottsförbundet	637 572	846 363
Röda Korset	1 086 129	999 319
IOGT/NTO	1 009 406	992 634
ABF	802 326	785 571
KF	4 527 364	2 707 219
MEDEL	1 395 458	1 272 741
MEDIAN	1 009 406	999 319

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
FONDFÖRVALTARBOLAG, VD		
Aktie-Ansvar AB	9 414 724	9 528 753
AMF Pension Fondförvaltning AB	1 405 258	1 513 140
Banco Pensionsfonder AB	2 085 601	2 087 901
Carlsson Fonder AB	1 244 141	1 286 774
Carnegie Fond AB	1 579 202	1 661 158
Catella Fondförvaltning AB	1 565 529	3 226 964
Danske Capital Sverige AB	2 633 141	2 594 507
Didner o Gerge Fonder AB	1 200 000	1 621 727
E.Öhman J:or Fonder AB	1 283 207	958 626
Enter Fonder AB	706 673	1 067 605
Folksam Fond AB	1 119 198	1 034 157
Folksam LO Fond AB	610 819	595 423
Gustavia Capital Management	1 070 437	1 151 077
Handelsbanken Fonder AB	3 062 116	2 974 856
HQ Fonder Sverige AB	2 627 813	2 610 479
Kaupthing Fonder AB	980 588	962 382
Lannebo Fonder AB	5 087 155	5 852 901
Länsförsäkringar Fonder AB	1 706 491	1 764 215
Nordea Fonder AB	2 369 716	2 366 366
Odin fonder	4 347 866	4 295 164
Robur Fonder AB	1 506 282	1 394 462
SEB Fonder AB	7 450 185	7 378 586
Skandia Fonder AB	1 163 762	1 374 230
Spiltan Fonder AB	603 672	625 376
Västernorrlandsfonden	822 522	829 811
Aktieinvest FK AB	886 917	853 762
Erik Penser Fonder AB	1 096 273	1 095 876
Moderna Fonder AB	6 313 809	6 486 723
MEDEL	2 355 111	2 471 179
MEDIAN	1 455 770	1 567 434

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
LOs FÖRBUNDSORDFÖRANDE (11 LO-förbund, extragrupp utöver de 198 positionerna i makteliten)		
Elektrikerna, ordförande	750 401	768 138
Fastighets, ordförande	635 300	599 184
Grafiska, ordförande	884 486	897 394
Hotell o Restaurang, ordförande	718 714	703 642
Livsmedels, ordförande	709 180	719 949
Musikerna, ordförande	568 954	542 399
Målarna, ordförande	727 447	716 915
Pappers, ordförande *	656 987	768 262
Seko, ordförande	851 233	803 001
Skogs o Trä, ordförande	648 658	648 767
Transport, ordförande	667 158	612 898
MEDEL	710 774	707 323
MEDIAN	709 180	716 915

* Inkomst och position för år 2005 på grund av ej anställd hela året eller annan orsak.

Bilaga 5b. Makteliten samtliga positioner, inkomst av tjänst och sammanräknad inkomst 2007 i kronor

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
NÄRINGSLIVET, VD		
Skanska	5 112 349	5 022 531
NCC	6 636 768	6 546 950
Peab	4 309 077	14 595 280
Nobia	6 367 240	13 704 642
Lundbergs	4 950 108	390 763 915*
SCA	9 092 439	14 351 263
Holmen	6 018 337	5 966 100
Södra Skogsägarna	4 426 011	5 697 190
Billerud	2 532 381	2 406 429
Sveaskog	5 005 587	4 984 479
HoM	13 957 435	13 323 898
Coop Sverige	5 171 487	5 235 214
ICA AB	11 786 728	12 528 711
Axfood	6 143 765	8 485 878
IKEA	7 162 630	7 790 367
SSAB	6 366 736	6 204 667
Boliden	9 092 439	14 351 263
LKAB	3 869 298	3 743 435
Uddeholm Tooling Svenska AB	2 288 835	2 883 457
Stena Metall	9 754 980	10 230 828
Nordea *	11 534 054	11 694 363
SEB	24 525 067	25 718 547
Swedbank	9 909 992	10 191 487
SHB	7 057 205	6 967 322
IF Skadeförsäkring	19 789 638	19 735 015
Länsförsäkringar	5 630 751	5 545 452
Ratos	16 620 679	49 572 211
Kinnevik Investment	8 905 659	9 014 075
Industrivärden	10 878 436	11 022 905
Investor	9 702 178	10 682 802
ABB Sverige	18 967 226	19 369 391
Electrolux	25 970 792	33 098 617
Volvo	19 183 789	22 660 615
SKF	12 052 667	12 687 518
Sandvik	15 495 771	16 374 098

* I beräkningarna maximerad till 200 industriarbetarlöner 55 951 000 kronor.

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
Autoliv Inc	6 643 023	6 472 432
Scania	5 746 687	14 543 849
Atlas Copco	9 870 749	9 562 632
Trelleborg	7 287 433	7 127 382
Saab	7 264 798	7 435 990
Securitas i Sverige	14 249 987	15 463 025
Ericsson	26 587 194	36 708 832
Astra Zeneca	4 478 782	4 452 010
Assa Abloy	10 917 763	10 365 395
Husqvarna	5 486 606	5 510 264
Swedish Match	10 426 703	11 327 220
Bonnier	11 971 252	39 204 482
Alfa Laval	9 691 674	9 827 951
Getinge	13 520 560	14 389 446
Tele 2	24 115 307	39 199 810
MEDEL	10 290 541	20 894 833
MEDIAN	9 092 439	10 524 099

REGERING/RIKSDAG		
Statsminister	1 631 105	1 586 502
Utrikesminister	7 797 191	8 213 998
Finansminister	1 219 020	1 157 217
Socialminister	1 364 625	1 327 807
Försvarsmister *	1 145 532	1 045 753
Näringsminister	1 757 797	1 759 899
Kabinettssekreterare UD	990 702	1 095 792
Statssekreterare Finansdep	1 048 456	1 274 778
Statssekreterare Försvarsdep *	1 018 503	991 573
Talman	1 489 129	11 643 340
Ordf Finansutskottet	862 528	846 503
Ordf Konstitutionsutskottet	1 031 899	1 008 372
Ordf Miljö- o jordbruksutskottet	628 511	610 478
Partiledare Moderaterna	1 631 105	1 586 502
Partiledare Centerpartiet	1 757 797	1 759 899
Partiledare Folkpartiet *	1 241 316	1 224 919
Partiledare Vänsterpartiet	629 150	574 499
Partiledare Socialdemokraterna	1 401 971	1 370 632
Partisekreterare Socialdemokraterna	1 192 409	1 139 241
1 e suppleant finansutskottet	627 308	615 012
2 e suppleant finansutskottet	667 646	686 208
3 e suppleant finansutskottet	641 472	644 403
MEDEL	1 444 326	1 916 515
MEDIAN	1 168 971	1 148 229

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
ARBETSMARKNADENS PARTER		
Svenskt Näringsliv, ordförande	14 882 461	21 263 793
Svenskt Näringsliv, VD	5 774 806	5 409 473
Svenskt Näringsliv, förhandlingschef	2 850 654	3 023 424
Svenskt Näringsliv, ekonomichef	647 278	713 533
Teknikföretagen, VD	6 592 921	6 551 811
Teknikföretagen, ekonomichef	844 280	826 181
Svensk Handel	3 616 440	3 631 175
Sveriges Byggindustrier, VD	1 669 609	2 261 725
Sv Kommuner o Landsting, Förbundsdirektör	1 721 488	1 815 126
Sv Kommuner o Landsting, ekonomichef	657 468	595 734
LOs ordförande	1 176 627	1 109 795
LOs andre ordf	1 321 345	1 302 782
LOs ekonomichef	1 256 985	1 209 999
Metall, ordförande	776 994	766 787
Metall, ekonomichef	739 851	792 015
Byggnads, ordförande	876 487	876 079
Handels, ordförande	933 855	969 790
Kommunal, ordförande	1 003 323	980 523
TCO, ordförande	1 425 860	1 367 021
SIF, ordförande	1 424 456	1 419 637
SIF, ekonomichef	899 935	868 334
HTF, ordförande	1 161 907	1 631 334
Statstjänstemännen, ordförande	931 158	913 843
SACO, ordförande	1 409 201	1 388 619
Sveriges Ingenjörer, ordförande	993 988	1 022 139
Sveriges Ingenjörer, ekonomichef	725 297	628 010
MEDEL	2 165 949	2 436 103
MEDIAN	1 169 267	1 159 897
STATLIG VERKSAMHET		
Riksbanken	2 219 820	2 417 367
Posten	6 222 394	6 091 727
Telia	11 344 091	11 587 842
SJ	3 574 448	3 771 188
Vägverket	1 694 336	1 782 938
Vin & Sprit	3 993 188	4 984 772
Vattenfall	8 710 722	10 136 640
Riksrevisionen	1 250 372	1 290 399
Apoteket AB	2 494 735	2 747 404
Riksskatteverket	1 556 971	1 549 922
MEDEL	4 306 108	4 636 020
MEDIAN	3 034 592	3 259 296

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
KOMMUNER		
KS ordförande, Stockholm	913 264	819 637
Stadsdirektör Stockholm	1 623 932	1 487 747
KS ordförande, Göteborg	1 101 177	1 118 722
Stadsdirektör Göteborg	1 163 858	1 182 964
KS, ordförande Malmö	1 523 732	1 759 473
Stadsdirektör Malmö	1 213 503	1 299 546
KS ordförande, Uppsala	849 600	806 798
Stadsdirektör Uppsala	1 122 593	1 074 992
KS ordförande, Linköping	709 677	669 605
Chef Kommunledning Linköping	836 760	830 968
KS ordförande, Västerås	722 347	716 688
Stadsdirektör Västerås	1 005 643	1 006 013
KS ordförande, Örebro	676 504	660 526
Kommundirektör Örebro	728 998	748 339
KS ordförande, Norrköping	750 503	719 723
Kommundirektör Norrköping	1 047 434	1 008 031
KS ordförande, Helsingborg	705 091	726 839
Kommunchef, Helsingborg	760 992	688 643
KS ordförande, Jönköping	721 037	688 905
Stadsdirektör, Jönköping *	789 613	779 281
MEDEL	948 313	939 672
MEDIAN	843 180	813 218
KOMMUNALA BOLAG, HÖGSTA TJÄNSTEMAN		
Stockholm, bostäder	1 597 877	1 290 720
Stockholm, social omsorg	1 138 556	1 016 514
Stockholm, trafik	1 981 582	2 356 124
Stockholm, sjukvård *	1 512 256	1 590 643
Göteborg, bostäder	1 185 376	1 274 292
Göteborg, social omsorg	572 410	524 113
Göteborg, trafik	1 055 103	1 033 638
Göteborg, sjukvård	1 104 221	1 083 282
Malmö, bostäder *	1 775 286	1 789 341
Malmö, social omsorg	741 107	769 758
Malmö, trafik	919 421	887 395
Malmö, sjukvård	1 172 623	1 207 917
MEDEL	1 229 652	1 235 311
MEDIAN	1 155 590	1 145 600

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
ÖVERHETSSAMHÄLLET		
Kungen	0	11 018 047
Riksmarskalken	1 552 448	1 664 153
Ambassadör London	748 522	690 107
Ambassadör Washington	813 110	802 165
Ordförande HD *	2 300 832	2 641 067
Svea Hovrätt, President	1 594 700	1 602 971
Riksåklagaren	1 204 740	1 124 035
Ärkebiskopen	946 386	942 173
Biskop Lund *	829 585	764 192
ÖB	1 491 345	1 563 042
Arméchefen	862 522	832 071
MEDEL	1 234 419	2 149 457
MEDIAN	1 075 563	1 033 104
UNIVERSITET/FORSKNING		
Rektor Chalmers	1 518 497	1 473 346
Rektor Handelshögskolan	1 852 495	1 851 082
Rektor Karolinska institutet	1 238 100	1 138 443
Rektor Konstfack	768 493	756 141
Prefekt Socialhögskolan	743 929	717 856
Rektor Uppsala universitet	1 253 255	2 478 422
Prefekt nationalek. inst Uppsala	719 800	694 606
Prefekt i nationalek. inst. Sthlm	736 759	689 619
Prefekt företagsek. inst. Lund	531 130	488 589
Prefekt vid Juridiska fakulteten, Lund	561 775	782 571
MEDEL	992 423	1 107 068
MEDIAN	756 211	769 356
EKONOMER, CHEFSEKONOM eller motsv		
Stockholms fondbörs/OMX	12 890 664	13 741 621
Finansinspektionen	1 641 458	1 674 544
Nordea	1 722 455	1 697 509
Handelsbanken	2 914 100	2 866 173
SEB *	4 834 443	4 563 866
LO	1 088 443	1 051 913
TCO	789 043	1 348 433
SACO	1 342 324	1 878 807
Svenskt Näringsliv	1 937 339	1 935 498
Teknikföretagen	1 282 523	1 458 796
MEDEL	3 044 279	3 221 716
MEDIAN	1 681 957	1 788 158

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
MEDIA, CHEFER eller TONGIVANDE JOURNALIST		
DN	5 168 111	5 985 633
Aftonbladet	3 553 507	3 502 478
Veckans Affärer	532 406	462 092
DI	2 815 343	2 697 808
Sveriges Radio	2 121 948	2 131 736
SVT	2 081 748	1 939 600
Aktuellt	1 045 510	1 017 934
Ekot	838 804	862 692
TV4	4 307 727	4 302 471
Svenska Dagbladet	2 600 852	2 598 513
DN, debattsidan	1 227 717	1 071 523
journalist	665 916	640 107
journalist	814 812	881 691
Journalist	557 926	808 911
journalist	375 427	377 255
journalist	829 705	844 676
MEDEL	1 846 091	1 882 820
MEDIAN	1 136 614	1 044 729
FOLKRÖRELSEORGANISATIONER, VD, ORDF eller motsv		
LRF	2 113 494	2 062 000
HSB	1 584 642	1 575 444
HRF	1 019 562	964 627
Folkets Hus och Parker	674 063	626 927
Fotbollsförbundet	1 019 065	1 558 081
Riksidrottsförbundet	1 361 887	1 319 082
Friidrottsförbundet *	637 572	846 363
Röda Korset	1 215 168	1 146 573
IOGT/NTO	408 396	391 511
ABF	789 142	767 991
KF	4 964 337	4 748 386
MEDEL	1 435 212	1 455 180
MEDIAN	1 019 562	1 146 573

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
FONDFÖRVALTARBOLAG, VD		
Aktie-Ansvar AB	9 414 724	9 528 753
AMF Pension Fondförvaltning AB	1 405 258	1 513 140
Banco Pensionsfonder AB	2 085 601	2 087 901
Carlsson Fonder AB	1 244 141	1 286 774
Carnegie Fond AB	1 579 202	1 661 158
Catella Fondförvaltning AB	1 565 529	3 226 964
Danske Capital Sverige AB	2 633 141	2 594 507
Didner o Gerge Fonder AB	1 200 000	1 621 727
E.Öhman J:or Fonder AB	1 283 207	958 626
Enter Fonder AB	706 673	1 067 605
Folksam Fond AB	1 119 198	1 034 157
Folksam LO Fond AB	610 819	595 423
Gustavia Capital Management	1 070 437	1 151 077
Handelsbanken Fonder AB	3 062 116	2 974 856
HQ Fonder Sverige AB	2 627 813	2 610 479
Kaupthing Fonder AB	980 588	962 382
Lannebo Fonder AB	5 087 155	5 852 901
Länsförsäkringar Fonder AB	1 706 491	1 764 215
Nordea Fonder AB	2 369 716	2 366 366
Odin fonder	4 347 866	4 295 164
Robur Fonder AB	1 506 282	1 394 462
SEB Fonder AB	7 450 185	7 378 586
Skandia Fonder AB	1 163 762	1 374 230
Spiltan Fonder AB	603 672	625 376
Västernorrlandsfonden	822 522	829 811
Aktieinvest FK AB	886 917	853 762
Erik Penser Fonder AB	1 096 273	1 095 876
Moderna Fonder AB	6 313 809	6 486 723
MEDEL	2 355 111	2 471 179
MEDIAN	1 455 770	1 567 434

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
LOs FÖRBUNDSORDFÖRANDE (11 LO-förbund, extragrupp utöver de 198 positionerna i makteliten)		
Elektrikerna, ordförande	738 535	727166
Fastighets, ordförande	656 405	608481
Grafiska, ordförande *	884 486	897394
Hotell o Restaurang, ordförande	795 477	781979
Livsmedels, ordförande	754 856	726428
Musikerna, ordförande	645 144	604153
Målarna, ordförande	750 742	1027472
Pappers, ordförande	703 718	701763
Seko, ordförande	1 029 472	942972
Skogs o Trä, ordförande	676148	677929
Transport, ordförande	693170	636339
MEDEL	757 105	757 461
MEDIAN	738 535	726 428

* Inkomst och position för år 2006 på grund av ej anställd hela året eller annan orsak.

Tidigare rapporter i LOs serie om den svenska makteliten

1	Eliternas återkomst (1999)	ISBN 91-566-1615-5
2	Eliterna mot nya höjder (2000)	ISBN 91-566-1707-0
3	Eliterna flyger högre (2001)	ISBN 91-566-1768-2
4	Näringslivet ökar takten (2002)	ISBN 91-566-1887-5
5	Folkhemseliten drar ifrån (2003)	ISBN 91-566-1468-3
6	Makteliten förbereder pensionen (2004)	ISBN 91-566-2084-5
7	Näringslivets maktelit befäster positionen (2005)	ISBN 91-566-2194-9
8	Makteliten litar på sig själv (2006)	ISBN 91-566-2281-3
9	Makteliten gör som de brukar (2007)	ISBN 91-566-2384-3

DEN KRETS LÖNTAGARE som har de högsta befattningarna inom näringsliv, politik, ekonomi och andra viktiga samhällsområden finns inte med i den offentliga lönestatistiken. Det finns inte någon samlad och systematiserad kunskap om hur den svenska maktelitens inkomster har utvecklats över tiden. Den här rapportserien är ett försök att avhjälpa den bristen.

Det här är den tionde rapporten i LOs serie om maktelitens inkomstutveckling. I år följs tidsserien från 1950 upp med 2007 års inkomster.

Dessutom belyses riskkapitalisternas inkomster. I ett annat avsnitt beskrivs bonusar i stora börsbolag.